COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Usmerjevalni odbor za otrokove pravice (CDENF)

Tematske smernice

Zaščita otrok pred tveganji, ki jih prinaša dostop do spletnih pornografskih vsebin

Prevod in priredba dokumenta:
Nastja Salmić Tisovec, Kristina Jerovšek, Alenka Hafner, Victoria Zakrajšek

www.coe.int/cdenf
maj 2025

Kazalo vsebine

1. Uvod ... 3
1.1. Obseg in namen teh smernic ... 3
1.2. Povzetek ... 3
1.3. Definicija pornografije ... 4
1.4. Opomba o občutljivosti obravnavanih tem ... 4
2. Splošni kontekst: Zakaj je potrebna zaščita otrok pred pornografijo? ... 5
2.1. Izpostavljenost otrok spletnim pornografskim vsebinam ... 5
2.2. Narava sodobne pornografije ... 6
2.3. Pornografija škoduje otrokom ... 9
3. Smernice za države članice za zaščito otrok pred tveganji, ki jih prinaša dostop do spletnih pornografskih vsebin ... 12
3.1. Pomen raznolikih in medsebojno dopolnjujočih se ukrepov ... 12
3.2. Šest ključnih ukrepov za učinkovit odziv ... 12
Priloga 1: Ključne norme in standardi, pomembni za to področje ... 25
1. Norme Združenih narodov ... 25
2. Standardi Sveta Evrope ... 25
3. Okvir EU, ki velja za države članice EU ... 27
Priloga 2: Bibliografija ... 28

1. Uvod

1.1. Obseg in namen teh smernic

1. Na svojem 9. plenarnem zasedanju je Usmerjevalni odbor za otrokove pravice (CDENF) organiziral tematsko izmenjavo na temo »Zaščita otrok pred tveganji, povezanimi z dostopom do pornografskih vsebin na spletu«. Ta je udeležencem omogočila vpogled v vpliv in temu pridružena tveganja, povezana z izpostavljenostjo otrok komercialni (ang. mainstream) pornografiji.

2. Kot rezultat te tematske izmenjave je CDENF naročil sekretariatu, naj v sodelovanju s strokovnjakom pripravi tematske smernice, namenjene predvsem državam članicam, z namenom:

   - Izboljšati razumevanje škode, povezane z izpostavljenostjo otrok spletnim pornografskim vsebinam in dostopom do njih. Pri tem so opisani obseg in načini izpostavljenosti, narava pornografskih vsebin, ki so otrokom na spletu prosto in enostavno dostopne, ter kako to vpliva na otroke.

   - Zagotoviti smernice o ključnih ukrepih, ki jih je mogoče sprejeti za zaščito otrok pred tveganji, povezanimi z izpostavljenostjo spletnim pornografskim vsebinam.

   - Zagotoviti pregled ustreznega pravnega, regulativnega in političnega konteksta, ki lahko informira in podpre prizadevanja za zaščito otrok pred tveganji, povezanimi z izpostavljenostjo spletni pornografiji (zbrano v prilogi).

Te smernice so lahko v pomoč vsem, ki delajo z otroki, pri prizadevanjih za boljšo zaščito otrok pred tveganji, povezanimi s spletnimi pornografskimi vsebinami.

1.2. Povzetek

3. Zaradi razširjenosti digitalnih tehnologij in interneta so otroci so izpostavljeni spletnim pornografskim vsebinam – tako namenoma kot nenamerno.

4. Te iste tehnologije so prispevale k spremembi narave komericalne pornografije. Brezplačna, splošno dostopna spletna pornografija, ki ji je večina otrok izpostavljena, pogosto prikazuje spolne stereotipe in nasilje na podlagi spola, vključno s spolnim nasiljem.

5. Za številne otroke je pornografija –zaradi pomanjkanja ali odsotnosti drugih virov informacij – postala najpomembnejši vir spolne vzgoje. Namesto da bi se izobraževali o pomenu privolitve, medsebojnega razumevanja in spoštovanja kot temelju zdravih odnosov, jih algoritmi in boti (programski roboti, ang. bots) v sistemu pornografske industrije vodijo k agresivnim, pogosto nasilnim in spolno stereotipnim prikazom spolnosti in odnosov. Ti vplivi so spolno pogojeni, saj je nasilje, ki ga prikazuje pornografija, večinoma usmerjeno proti ženskam in dekletom[1].

6. Spremljanje spletne pornografije ima številne negativne učinke, ki vključujejo:
   - povečanje agresivnega vedenja in negativnih stališč, zlasti do žensk in deklet,
   - negativne vplive na duševno zdravje in samopodobo,

[1] Čeprav spolne podobe otrok (gradivo o spolni zlorabi otrok) ne spadajo v področje uporabe teh smernic, je izraz „dekleta“ vključen tukaj, ker je takšno gradivo kljub njegovi nezakonitosti mogoče najti na spletnih mestih s pornografijo (o čemer podrobneje govori odstavek 23) in ker se izraz „dekleta“ v pornografski industriji pogosto uporablja za ženske vseh starosti.

- tveganjem za razvoj kompulzivne uporabe.

Narašča tudi število dokazov, da je spletna pornografija povezana s škodljivim vedenjem otrok in mladostnikov (spolno nadlegovanje, prisilno vedenje, itd.), kar povzroča resno škodo žrtvam ter vodi v vpletenost v kazniva dejanja.

7. Obstaja nujna potreba po zaščiti otrok pred izpostavljenostjo takšnim vsebinam ter po izobraževanju in podpori zanje, za njihove družine in skupnosti, vključno s šolami in organizacijami civilne družbe, da bi kljub globalnemu porastu pornografske industrije lahko razvili zdrav odnos do spolnosti in zdrave medosebne odnose. Čeprav imajo vsi ti deležniki pomembno vlogo, mora biti odziv skupen in voden s strani držav in medvladnih struktur.

8. Te smernice izpostavljajo dobre prakse in predlagajo ukrepe, ki jih lahko države članice sprejmejo za zaščito otrok pred škodljivimi vplivi spletne pornografije na šestih področjih:
    1) Aktivno, usklajeno in premišljeno vodenje,
    2) Ustrezna zakonodajna in regulativna ureditev,
    3) Izobraževanje in opolnomočenje staršev in skrbnikov,
    4) Izobraževanje in opolnomočenje strokovnjakov,
    5) Izobraževanje in podpora otrokom,
    6) Podpora raziskavam in inovacijam.

1.3. Definicija pornografije

9. V okviru teh tematskih smernic izraz »pornografija« ali »pornografska vsebina« pomeni vse gradivo, ki prikazuje osebe, vključene v spolno eksplicitna dejanja – resnična ali simulirana – in običajno vključuje prikaze golote in/ali različnih spolnih praks. Ta definicija ne vključuje gradiva, ki prikazuje spolne zlorabe otrok, saj je to vedno nezakonito[2], proizvodnja spolno eksplicitnih posnetkov otrok pa ne sodi v okvir teh tematskih smernic .

10. V skladu z namenom obravnave tveganj za otroke ob dostopu do spletne pornografije se smernice osredotočajo predvsem na tisto vrsto pornografije, ki ji je večina otrok izpostavljena: brezplačnim, široko dostopnim spletnim vsebinam, ki so večinoma usmerjene k moškemu heteroseksualnemu občinstvu (glej 2. poglavje).

1.4. Opomba o občutljivosti obravnavanih tem

11. Pornografija vključuje prikaze spolnosti, vsebine v zvezi s spolnostjo pa so lahko občutljive, zahtevne za razpravo in predmet različnih mnenj, kar lahko oteži oblikovanje skupnega pristopa. Vendar pa pornografija ni le zasebna spolna radovednost – gre za izjemno dobičkonosno globalno industrijo, ki je z razvojem digitalnih in spletnih tehnologij pridobila izjemno ekonomsko, družbeno in politično moč ter vpliv. Poleg tega pornografija posega v številna druga občutljiva področja, kjer obstajajo močna in različna stališča – na primer glede: spola in moči, stereotipov, nasilja (zlasti nad ženskami), etničnosti, svobode izražanja, morale, izkoriščanja.

12. Pomembno je, da te družbene napetosti ne postanejo ovira za prizadevanja za zmanjševanje škode, ki jo povzroča pornografija. Prav nasprotno – zaradi občutljivosti tematike je skrbno pripravljeno vodilo še toliko bolj potrebno.

13. Čeprav se pornografija pogosto uporablja zasebno, ne gre le za posameznikovo spolno raziskovanje ali izražanje; je produkt zelo donosne globalne industrije, ki ima po hitri širitvi od razvoja digitalnih in spletnih tehnologij zdaj izjemno ekonomsko, družbeno in politično moč ter vpliv.

[2] Člen 20 Lanzarotske konvencije od držav zahteva, da kriminalizirajo „otroško pornografijo“, Lanzarotski odbor pa je priporočil, da se izraz „gradivo o spolni zlorabi otrok“ uporablja v skladu z Luksemburškimi terminološkimi smernicami.

2. Splošni kontekst: Zakaj je potrebna zaščita otrok pred pornografijo?

2.1. Izpostavljenost otrok spletnim pornografskim vsebinam

14. Pornografija ni primerna za otroke. Kljub temu pa je razvoj digitalnih in spletnih tehnologij zelo povečal izpostavljenost otrok tem vsebinam. Pornografija še nikoli ni bila tako razširjena in dostopna. Ustvarja in razširja jo več milijard dolarjev vredna globalna industrija, ki je močno prisotna na spletu. Pornografske strani so na tretjem mestu med 14 najbolj obiskanimi spletišči[3], ki jih vsak dan obiščejo stotine milijonov uporabnikov[4].

15. Spletne pornografske vsebine so zlahka, brezplačno in anonimno dostopne prek mobilnih naprav, ki jih uporabljajo tudi otroci. Najpogosteje si otroci te vsebine ogledajo sami doma[5].

16. Večina otrok vidi pornografske vsebine pred 15. letom, mnogi že precej prej. V britanski raziskavi se je 10 % otrok s spletno pornografijo srečalo že pri 9 letih, 27 % do 11. leta, in 50 % do 13. leta[6]. V poljski študiji je skoraj 80 % študentov višjih šol že videlo pornografijo, srednja starost prve izpostavljenosti pa je bila 14 let[7]. V raziskavi iz leta 2020 o spletnih pornografskih izkušnjah otrok, starih 9–16 let, v 19 državah EU je med državami, ki so ta vprašanja vključila, je o ogledu pornografskih vsebin v zadnjih 12 mesecih poročalo 15 % otrok, starih 9–11 let, 39 % otrok, starih 12–14 let, in 61 % otrok, starih 15–16 let[8].

17. Otroci se lahko s spletno pornografijo srečajo namenoma ali nenamerno. Raziskave kažejo, da je pri večini otrok prva izkušnja nenamerna – prek družbenih omrežij, oglasov [9] ali če jim kdo posreduje vsebine brez njihove privolitve[10]. Ko vstopijo v obdobje adolescence, pa pogosto aktivno iščejo pornografijo iz različnih razlogov, na primer zaradi radovednosti, spolnega vzburjenja, z namenom, da bi izvedeli, kaj se od njih v spolnosti pričakuje, zaradi pritiska vrstnikov, zabave, dolgočasja in spolnega raziskovanja.[11]

[3] SimilarWeb. Lestvica najboljših spletnih mest v New Yorku: similarWeb LTD; 2024.
[4] Pornhub. Pregled leta 2019: Pornhub; 2019 [Dostopno na: https://www.pornhub.com/insights/2019-year-in-review].
[5] Na primer: eSafety Commissioner. Accidental, unsolicited and in your face. Young people's encounters with online pornography: a matter of platform responsibility, education and choice. Canberra: Office of the eSafety Commissioner; 2023
[6] De Souza R. 'A lot of it is actually just abuse': Young people and pornography. London: Children's Commissioner for England; 2023.
[7] Dwulit AD, Rzymski P. Prevalence, patterns and self-perceived effects of pornography consumption in polish university students: A cross-sectional study. International journal of environmental research and public health. 2019;16(10):1861.
[8] Smahel D, Machackova H, Mascheroni G, Dedkova L, Staksrud E, Ólafsson K, et al. EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. 2020.
[9] De Souza R. 'A lot of it is actually just abuse': Young people and pornography. London: Children's Commissioner for England; 2023.
[10] Martellozzo E, Monaghan A, Adler JR, Davidson J, Leyva R, Horvath MA. "I wasn't sure it was normal to watch it…" A quantitative and qualitative examination of the impact of online pornography on the values, attitudes, beliefs and behaviours of children and young people. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children.
(NSPCC) and the Children's Commissioner for England; 2016.
[11] Horvath MA, Alys L, Massey K, Pina A, Scally M, Adler JR. "Basically...porn is everywhere": A rapid evidence assessment on the effects that access and exposure to pornography have on children and young people. London: Office of the Children's Commissioner, UK; 2013.

18. Dostop je mogoč prek spletnih pornografskih strani (z malo ali nič varovalnimi mehanizmi), družbenih omrežij, spletnih iskalnikov, video klepetov, igralnih platform, sporočil[12], ali celo viralnih (spletnih) izzivov[13], ki vključujejo spolno vsebino.

19. Izkušnje otrok s pornografijo so izrazito spolno pogojene. Fantje in mladi moški pogosteje kot dekleta in mlade ženske namenoma ali nenamerno gledajo pornografijo, poleg tega pa jo tudi pogosteje spremljajo. Veliko število mladih moških poroča, da jo gledajo redno, kar omogoča enostaven spletni dostop[14]. V britanski raziskavi je 34 % fantov poročalo, da so v zadnjih dveh tednih aktivno iskali pornografijo, v primerjavi z 17 % deklet. 21 % fantov jo je gledalo vsak dan ali pogosteje, v primerjavi z le 7 % deklet[15].

20. Tudi dojemanje pornografije se med spoloma razlikuje: fantje in mladi moški bolj pogosto doživljajo pornografijo kot pozitivno, dekleta in mlajši otroci pa pogosteje poročajo, da jih vsebina vznemiri, zmede ali prizadene[16].

Večina otrok je izpostavljena spletnim pornografskim vsebinam, bodisi namerno bodisi nenamerno. Otroške izkušnje s pornografijo so običajno zelo spolno pogojene. Fantje pogosteje kot dekleta gledajo pornografijo in jo dojemajo pozitivno. Mnogi mladostniki moškega spola pogosto gledajo pornografijo. Dekleta in mlajši otroci pogosteje kot fantje in starejši otroci doživljajo stisko ob gledanju pornografije.

2.2. Narava sodobne pornografije

21. Razumevanje narave pornografskih vsebin, katerim so otroci izpostavljeni, je ključno za razumevanje njihovega vpliva.

22. Iste digitalne in spletne tehnologije, ki so omogočile večjo razširjenost pornografskih vsebin in večjo izpostavljenost otrok tem vsebinam, so hkrati omogočile tudi spremembo v naravi teh vsebin. Sodobna komercialna pornografija ni več zgolj gola ali delno gola slika v revijah, ki so zaznamovale začetek sodobne komercialne pornografske industrije, niti posnetki na videokasetah ali DVD-jih, ki so jim sledili. Danes pornografske vsebine obsegajo izjemno širok spekter nazornih, gibljivih podob, ki pogosto prikazujejo ekstremne bližnje posnetke dojk, genitalij in spolnih aktivnosti. Večina pornografije je posneta z digitalnimi kamerami, vključuje pa tudi risanke, slike in videoposnetke, ki so digitalno ustvarjeni, generirani in/ali spremenjeni z umetno inteligenco. Distribucija teh vsebin poteka skoraj izključno prek spletnih platform. Lahko gre za predhodno posnete materiale ali vsebine v živo [17](ang. live-streaming). Poleg tega so pornografske vsebine vse pogosteje dostopne

[12] Ko so bila ta navodila pripravljena, so bili Instagram, Snapchat, TikTok, Facebook ali X (prej Twitter) med najpogosteje uporabljenimi platformami družbenih medijev, WhatsApp pa je bila priljubljena aplikacija za sporočanje. Glej tudi: de Souza R. 'A lot of it is actually just abuse': Young people and pornography. London: Children's. Commissioner for England; 2023.
[13] Za več informacij o spletnih izzivih glejte Leote de Carvalho, Maria João (2022). Social Media in Juvenile Delinquency Practices: Uses and Unlawful Acts Recorded in Youth Justice in Portugal, Comunicação e Sociedade [Online], 42 | 2022, Online since 16 December 2022. URL: http://journals.openedition.org/cs/8403 and Haza, Marion & Rohmer, Thomas (2020). Challenges numériques sur les réseaux sociaux. Bruxelles : Frédéric Delcor – Fédération Wallonie-Bruxelles de Belgique. Available at: https://www.yapaka.be/sites/yapaka.be/files/publication/ta-117-haza-web.pdf
[14] Crabbe M, Flood M, Adams K. Pornography exposure and access among young Australians: a cross-sectional study. Australian and New Zealand journal of public health. 2024:100135.
[15] De Souza R. 'A lot of it is actually just abuse': Young people and pornography. London: Children's Commissioner for England; 2023
[16] Na primer: Flood M. Young men using pornography. In: Boyle K, editor. Everyday pornography. Oxon: Routledge; 2010. p. 164-78.
[17] See Séguin LJ, Rodrigue C, Lavigne J. Consuming ecstasy: Representations of male and female orgasm in mainstream pornography. The Journal of Sex Research. 2018;55(3):348-56; and Tarrant S. The pornography industry: What everyone needs to know: Oxford University Press; 2016.

tudi prek imerzivnih tehnologij, kot je navidezna resničnost (VR), ki povečujejo občutek gledalca, da je udeleženec prizora, ter krepijo njegovo senzorično izkušnjo.

23. Ogromna količina tovrstnih vsebin ustvarja vtis samopostrežnega bifeja, ki zadovoljuje skoraj vsakršno spolno željo, radovednost ali nagnjenje – s skoraj trenutnim dostopom[18]. Kljub raznolikosti razpoložljivih vsebin je najbolj priljubljena brezplačna spletna pornografija, nanjo otroci tudi najpogosteje naletijo. Pogosto prikazuje vrsto zaskrbljujočih tem:

- **Nasilje na podlagi spola**: različne analize vsebin so v najbolj priljubljeni pornografiji pokazale znatne ravni agresije – kot so udarjanje po zadnjici, dušenje, davljenje, klofutanje, pljuvanje, vlečenje za lase in verbalno nasilje[19]. Ta agresija je v veliki večini primerov usmerjena proti ženskam, ki so skoraj brez izjeme prikazane kot da v agresiji uživajo ali so do nje ravnodušne. Na primer, analiza 3.435 prizorov z ene izmed najbolj obiskanih pornografskih strani je pokazala, da je bilo 35 % prizorov fizično agresivnih, pri čemer je bilo 97 % agresije usmerjene proti ženskam, ki so v 93 % primerov nanjo odzvale bodisi nevtralno bodisi z izrazom ugodja[20].

- **Spolni stereotipi in neenakost**: Pornografske vsebine, ki prikazujejo tako moške kot ženske, pogosto reproducirajo podobe moških kot dominantnih, nadzornih in agresivnih, medtem ko so ženske prikazane kot podrejene moškim željam[21]. Pogosto se spolna neenakost odraža in dodatno utrjuje z razlikami v starosti – ženske so veliko pogosteje mlajše kot njihovi moški partnerji[22]. Ti spolni stereotipi in neenakost se reproducirajo tudi v gejevski moški pornografiji, kjer se pogosto pojavlja lik dominantnega, izrazito možatega moškega ter bolj feminiziranega, podrejenega lika, ki je – podobno kot ženske – pogosto tarča agresije[23].

- **Posilstvo/odsotnost privolitve:** Pornografija pogosto ne prikazuje nikakršne pogajalske dinamike glede spolnega soglasja, temveč pogosto prikazuje odkrito nesoglasna vedenja[24]. V nekaterih primerih je prav odsotnost soglasja osrednja tema vsebine. Ena izmed britanskih raziskav, ki je analizirala več kot 131.000 naslovov na domačih straneh najbolj priljubljenih pornografskih spletnih mest, je pokazala, da je vsak osmi naslov opisoval vedenja, ki pomenijo spolno nasilje – na primer posilstvo, vključno s prisiljenim spolnim odnosom, skritimi kamerami, posilstvom speče ali opite osebe ter incestne teme[25].

- **Incest ali »družinske« tematike**: Najbolj priljubljene in splošno dostopne pornografske vsebine pogosto vključujejo scenarije, ki prikazujejo spolne odnose med družinskimi člani – vključno z odnosi med starši in otroki ter med sorojenci[26]. Na primer, ena izmed raziskav je

[18] Ogas O, Gaddam S. A billion wicked thoughts: What the world's largest experiment reveals about human desire: Dutton/Penguin Books; 2011.
[19] Klaassen MJE, Peter J. Gender (In)equality in Internet Pornography: A Content Analysis of Popular Pornographic Internet Videos. The Journal of Sex Research. 2015;52(7):721-35.
[20] Fritz N, Malic V, Paul B, Zhou Y. A Descriptive Analysis of the Types, Targets, and Relative Frequency of Aggression in Mainstream Pornography. Archives of Sexual Behavior. 2020:1-13.
[21] Gorman S, Monk-Turner E, Fish JN. Free adult Internet web sites: How prevalent are degrading acts? Gender Issues. 2010;27(3-4):131-45.
[22] Willis M, Canan SN, Jozkowski KN, Bridges AJ. Sexual consent communication in best-selling pornography films: A content analysis. The Journal of Sex Research. 2020;57(1):52-63.
[23] Seida K, Shor E. Aggression and pleasure in opposite-sex and same-sex mainstream online pornography: A comparative content analysis of dyadic scenes. The Journal of Sex Research. 2021;58(3):292-304.
[24] Willis M, Canan SN, Jozkowski KN, Bridges AJ. Sexual consent communication in best-selling pornography films: A content analysis. The Journal of Sex Research. 2020;57(1):52-63.
[25] Vera-Gray F, McGlynn C, Kureshi I, Butterby K. Sexual violence as a sexual script in mainstream online pornography. The British Journal of Criminology. 2021;61(5):1243-60.
[26] Čeprav nekatere vsebine morda dokumentirajo incest, je večina vsebin, ki prikazujejo te teme, ustvarjena z nastopajočimi, ki se pretvarjajo, da so v sorodu.

pokazala, da so v kar 46 odstotkih najbolj priljubljenih pornografskih videoposnetkov bile incestne ali »družinske« teme[27].

- **Otroške tematike:** Tudi v komercialni pornografiji se pogosto pojavljajo vsebine, ki prikazujejo spolne odnose z osebami, ki so zelo mlade ali zgolj videti zelo mlade. Gre lahko za vsebine, v katerih nastopajo mladi odrasli, ki so s stilizacijo (npr. šolske uniforme, otroške pižame) ali igro vlog (npr. varuška, šolarka) prikazani kot mladoletne osebe[28]. Jezikovni izrazi, ki se uporabljajo v naslovih pornografskih vsebin, prav tako poudarjajo razširjenost in priljubljenost tovrstne tematike – izraz "najstnica" je najpogosteje uporabljen izraz v naslovih pornografskih videov in se redno uvršča med najpogosteje iskane izraze[29]. Poleg tega gledalci pogosto zelo težko zanesljivo ocenijo starost oseb, prikazanih v spletnih pornografskih vsebinah[30]. Pomembno je tudi poudariti, da se – kljub njeni nezakonitosti – poleg vsebin z mladostno stilizacijo odraslih oseb lahko na običajnih pornografskih spletnih straneh pojavlja tudi gradivo, ki predstavlja spolno zlorabo otrok[31].

- **Rasizem**: Večina nastopajočih v pornografskih vsebinah je belopoltih; tisti, ki to niso, pa so pogosto označeni po svoji etnični pripadnosti in prikazani v skladu z rasističnimi stereotipi – na primer kot agresivni temnopolti moški ali kot podrejena Azijka[32].

24. Prisotnost teh tem ni naključna ali nenamerna. Industrija, ki stoji za produkcijo in distribucijo pornografskih vsebin, je osredotočena na dobiček, pri čemer je pridobivanje, ohranjanje in usmerjanje pozornosti gledalcev ključno za njen poslovni model. Ta industrija uporablja izpopolnjene bote in algoritme za upravljanje in urejanje vsebin na način, ki povečuje zadrževanje gledalcev[33]. Posledica tega je produkcija in promocija vsebin, ki odražajo in krepijo spolno ter druge oblike neenakosti in pogosto tudi nasilje[34].

25. Glede na to, da je namen teh smernic zaščita otrok pred tveganji, povezanimi z izpostavljenostjo pornografiji, je bistveno upoštevati, da vsebine sodobne komercialne pornografije v veliki meri nasprotujejo vrednotam, ki jih želimo otroke učiti o zdravem spolnem razvoju in medosebnih odnosih – kot so spoštovanje, enakost (vključno s spolno enakostjo), varnost, soglasje in čustvena zrelost.

Komercialne spletne pornografske vsebine pogosto prikazujejo nasilje na podlagi spola, spolne stereotipe, spolna ravnanja brez privolitve, rasizem ter druge oblike neenakosti, diskriminacije in nasilja ki so popolno nasprotje tistega, kar morajo otroci spoznati za razvoj zdravih, spoštljivih odnosov in zdravega odnosa do spolnosti.

---

[27] Talbot H. Breaking Down Porn: A Classification Office Analysis of Commonly Viewed Pornography in NZ. 2019.

[28] Jensen RE. A content analysis of youth sexualized language and imagery in adult film packaging, 1995–2007. Journal of Children and Media. 2010;4(4):371-86.

[29] Vera-Gray F, McGlynn C, Kureshi I, Butterby K. Sexual violence as a sexual script in mainstream online pornography. The British Journal of Criminology. 2021;61(5):1243-60.

[30] Miller DJ, McBain KA. The content of contemporary, mainstream pornography: A literature review of content analytic studies. American Journal of Sexuality Education. 2022;17(2):219-56.

[31] Kristof N. The children of Pornhub: Why does Canada allow this company to profit off videos of exploitation and assault? The New York Times. 2020 4 December.

[32] Zhou Y, Paul B. Lotus blossom or dragon lady: A content analysis of "Asian women" online pornography. Sexuality & Culture. 2016;20(4):1083-100.

[33] Johnson JA. Digital Pornography and Everyday Life. In: Rohlinger DA, Sobeiraj S, editors. The Oxford Handbook of Digital Media Sociology. Oxford Handbooks: Oxford University Press; 2020. p. 269-90.

[34] Bridges AJ. Pornography and sexual assault. Handbook of sexual assault and sexual assault prevention. 2019:129-49.

2.3. Pornografija škoduje otrokom

26. Vplive pornografije na otroke je pogosto težko razmejiti od drugih dejavnikov, ki oblikujejo otrokovo razumevanje in izkušnje, vključno z vplivom družine, vrstnikov, kulturnega okolja in širše družbe ter drugih oblik medijev, kot so družbena omrežja, televizija, filmi, videoigre in oglaševanje[35]. Kljub temu pa obstajajo dokazi, da pornografija na različne načine vpliva na otroke.

27. **Otroci se iz pornografije tudi učijo**
Otroci se o spolnosti učijo iz različnih virov, vključno z družino, vrstniki, šolo in popularno kulturo. Vendar pa je za številne otroke in mladostnike pornografija postala eden ključnih virov informacij in izobraževanja o spolnosti. Raziskave z različnih delov sveta kažejo, da mladi poročajo o vplivu pornografije na lastna spolna prepričanja in vedenja, pa tudi na vedenja drugih[36]. Otroci in mladostniki pogosto poročajo o mešanih vplivih. Na primer, v eni izmed raziskav, ki je zajela novozelandske mladostnike, stare med 14 in 17 let, jih je polovica (49 %) menila, da ima pornografija tako pozitivne kot negativne učinke; 3 % jih je menilo, da je njen vpliv izključno pozitiven, medtem ko jih je 37 % ocenilo, da je vpliv izključno negativen[37].

28. Mladi pogosto poročajo, da je pornografija za njih pomemben vir informacij v zvezi z raznolikostjo spolne usmerjenosti in spolne identitete[38], vendar hkrati izražajo tudi pomisleke glede nerealistične narave prikazov v pornografiji, pričakovanj, ki jih lahko ustvarijo, ter dejstva, da pogosto ne odražajo njihovih lastnih spolnih izkušenj in praks[39].

29. Otroci se pogosto zavedajo, da so pornografski prikazi nerealistični ali celo nezdravi, ter izražajo zaskrbljenost, kako bi ti lahko oblikovali pričakovanja ljudi glede teles, spolnih vlog in spolnosti[40]. Osebna pričevanja uporabnikov o vplivu pornografije nanje ponujajo pomemben vpogled v njihove zaznave in izkušnje, vendar teh vprašanj ni mogoče dokončno razrešiti zgolj na podlagi samoopisa. Za bolj objektivno razumevanje učinkov pornografije je potrebno upoštevati tudi širše raziskovalne pristope.

30. **Pornografija in škodljivi vplivi**
Raziskave kažejo, da uporaba pornografije vodi v bolj seksualizirane, spolno objektivizirajoče in stereotipne predstave o ženskah in dekletih[41]in je povezana s tveganim spolnim vedenjem[42], vključno z dušenjem med spolnim odnosom [43] (ang. sexual strangulation). Uporaba pornografije je prav tako povezana z različnimi stališči in vedenji, ki podpirajo nasilje, vključno z nasiljem v najstniških zvezah, spolnim nadlegovanjem, spolnim nadlegovanjem prek spleta in spolnim

[35] eSafety Commissioner. Roadmap for age verification and complementary measures to prevent and mitigate harms to children from online pornography. eSafety Commissioner; 2023 March.
[36] Doornwaard SM, den Boer F, Vanwesenbeeck I, van Nijnatten CH, Ter Bogt TF, van den Eijnden RJ. Dutch adolescents' motives, perceptions, and reflections toward sex-related internet use: Results of a web-based focus-group study. The Journal of Sex Research. 2017;54(8):1038-50.
[37] Office of Film and Literature Classification. NZ and Porn: Research findings of a survey on how and why young New Zealanders view online pornography. Wellington, NZ: Office of Film and Literature Classification; 2018.
[38] Arrington-Sanders R, Harper GW, Morgan A, Ogunbajo A, Trent M, Fortenberry JD. The role of sexually explicit material in the sexual development of same-sex-attracted Black adolescent males. Archives of sexual behavior. 2015;44(3):597-608.
[39] Harvey P. Let's talk about porn: The perceived effect of online mainstream pornography on LGBTQ youth. Gender, sexuality and race in the digital age. 2020:31-52.
[40] Smith M. Youth viewing sexually explicit material online: Addressing the elephant on the screen. Sexuality Research and Social Policy. 2013;10:62-75.
[41] Brown JD, L'Engle KL. X-rated: Sexual attitudes and behaviors associated with US early adolescents' exposure to sexually explicit media. Communication Research. 2009;36(1):129-51.
[42] Lim MS, Agius PA, Carrotte ER, Vella AM, Hellard ME. Young Australians' use of pornography and associations with sexual risk behaviours. Australian and New Zealand Journal of Public Health. 2017;41(4):438-43.
[43] Wright PJ, Herbenick D, Tokunaga RS. Pornography consumption and sexual choking: An evaluation of theoretical mechanisms. Health Communication. 2021:1-12.

nasiljem. Uporaba pornografije je povezana tudi z viktimizacijo v zvezah[44]. Pornografija je pomemben dejavnik pri bolečih, neprijetnih ali prisiljenih spolnih izkušnjah deklet in mladih žensk. [45]. Izpostavljenost pornografiji in promocijam pornografske industrije na drugih platformah, kot so družbeni mediji, lahko prispeva tudi k temu, da se mladi odločijo za samostojno ustvarjanje spolno eksplicitnih vsebin ali začnejo razmišljati o sodelovanju v pornografski industriji.

31. Na vpliv, ki ga ima pornografija na posameznega otroka, lahko vpliva širok spekter dejavnikov[46]. Po podatkih raziskave, ki jo je izvedel švedski varuh otrokovih pravic[47], raziskave poudarjajo, da je še vedno potrebnih več študij o tem, kako različni dejavniki – družbeni, okoljski in individualni – prispevajo k temu, da nekateri otroci in mladostniki občutijo večje posledice zaradi izpostavljenosti pornografiji, kar lahko vodi tudi v spolno nasilno vedenje.

32. Čeprav vsi otroci, ki so izpostavljeni pornografiji, ne bodo reagirali s spolno nasilnim vedenjem, so fantje in mladi moški, ki pogosteje gledajo pornografijo – zlasti tisti, ki gledajo nasilne vsebine – bolj verjetno kot drugi mladi moški nagnjeni k spolno agresivnemu in vsiljujočemu vedenju[48]. Pomembno je poudariti, da izpovedi otrok, ki so se zatekli k spolno škodljivemu vedenju, kažejo, da lahko pornografija pri tem igra ključno vlogo[49].

33. Uporaba pornografije lahko povzroči različne fizične, psihološke, socialne in čustvene posledice pri otrocih[50]. Pri mlajših otrocih lahko na primer povzroča zmedenost in stisko. Povezana je z nezaščitenimi spolnimi odnosi[51] in lahko vodi do tega, da se otroci začnejo dojemati kot spolni objekti, kar prispeva k nezadovoljstvu s telesom in tesnobi[52]. Prav tako lahko poveča tveganje za razvoj kompulzivne uporabe pornografije. Pornografija utrjuje škodljive spolne stereotipe, kar ima še posebej škodljive posledice za dekleta in mlade ženske, saj utrjuje njihovo podrejenost in idejo, da je primarna naloga žensk zadovoljevanje moških[53]. Obenem lahko krepi nezdravo prevladujočo predstavo, da so fantje in mladi moški spolno nadrejeni in da imajo pravico do spolnega izkoriščanja drugih. Raziskave kažejo, da ponavljajoča se izpostavljenost pornografiji prispeva k temu, da se ženske in dekleta dojema kot spolne objekte – kar vpliva tudi na odnose med mladostniki[54].

---

[44] Rothman EF, Adhia A. Adolescent pornography use and dating violence among a sample of primarily black and Hispanic, urban-residing, underage youth. Journal of Behavioural Sciences. 2016;6(1).

[45] Marston C, Lewis R. Anal heterosex among young people and implications for health promotion: a qualitative study in the UK. BMJ open. 2014;4(8):e004996; Rothman EFC, Kaczmarsky C, Burke N, Jansen E and Baughman A. "Without porn… I wouldn't know half the things I know now": A qualitative study of pornography use among a sample of urban, low-income, black and Hispanic youth. The Journal of Sex Research. 2015;52(7):736-746.

[46] Flood, M. (2010). Young men using pornography. In K. Boyle (Ed.), Everyday pornography (pp. 164-178). Oxon: Routledge and Wright, P. J. (2011). Mass media effects on youth sexual behavior assessing the claim for causality. Annals of the International Communication Association, 35(1), 343-385.

[47] Swedish Ombudsman for Children, 2020-2021 (A2020/00346)

[48] Hackett S. Sexual violence and harmful sexual behaviour displayed by children: Nature, causes, consequences and responses. 2020, revised 2024. See also de Souza R. Evidence on pornography's influence on harmful sexual behaviour among children. London: Children's Commissioner for England; 2023.

[49] McKibbin G, Humphreys C, Hamilton B. "Talking about child sexual abuse would have helped me": Young people who sexually abused reflect on preventing harmful sexual behavior. Child Abuse & Neglect. 2017; 70:210-21.

[50] De Souza R. 'A lot of it is actually just abuse': Young people and pornography. London: Children's Commissioner for England; 2023 ; Horvath MA, Alys L, Massey K, Pina A, Scally M, Adler JR. "Basically...porn is everywhere": A rapid evidence assessment on the effects that access and exposure to pornography have on children and young people. London: Office of the Children's Commissioner, UK; 2013.

[51] Tokunaga RS, Wright PJ, Vangeel L. Is pornography consumption a risk factor for condomless sex? Human Communication Research. 2020;46(2-3):273-99.

[52] Tylka TL, Van Diest AMK. You looking at her "hot" body may not be "cool" for me: Integrating male partners' pornography use into objectification theory for women. Psychology of Women Quarterly. 2015;39(1):67-84.

[53] Tholander M, Johansson S, Thunell K, Dahlström Ö. Traces of pornography: Shame, scripted action, and agency in narratives of young Swedish women. Sexuality & Culture. 2022;26(5):1819-39.

[54] Omori K, Zhang YB, Allen M, Ota H, Imamura M. Japanese college students' media exposure to sexually explicit materials, perceptions of women, and sexually permissive attitudes. Journal of Intercultural Communication Research. 2011;40(2):93-110.

34. V novem avstrijskem tematskem evalvacijskem poročilu, ki ga je pripravila Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (GREVIO[55]), je zapisano, da je *»uporaba (nasilne) pornografije med otroki in mladimi vse pogosteje povezana z naraščanjem primerov spolnega nasilja nad dekleti in mladimi ženskami«*. Poročilo nadalje poudarja tudi *»zaskrbljujoče zniževanje starosti storilcev spolnega nasilja, kar je mogoče neposredno povezati z njihovo izpostavljenostjo nasilni spletni pornografiji«*. Gledanje in deljenje pornografije, ki pogosto prikazuje nasilje nad ženskami, ne da bi bilo mogoče videti kontekst ali razumeti videno, je pojav, ki ga GREVIO zaznava tudi v drugih državah podpisnicah Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, znane kot Istanbulska konvencija.
Poročilo, ki se osredotoča na Avstrijo, potrjuje, da ima lahko nasilna pornografija „uničujoče učinke na otrokov um“ in „škodljiv vpliv na njihovo sposobnost vzpostavljanja zdravih spolnih odnosov na podlagi privolitve“, ter priporoča usmerjene dejavnosti ozaveščanja staršev in otrok ter preventivne ukrepe. Ti vključujejo starosti primeren način poučevanja o pojmu svobodne privolitve na področju spolnosti, škodljivih učinkih nasilne pornografije in posledicah izmenjave intimnih slik sebe in drugih (ang. sexting). Po navedbah avstrijskih organov obstaja nekaj pozitivnih primerov reševanj tega vprašanja, na primer program svetovanja za mlade prestopnike s škodljivim spolnim vedenjem[56].

Pornografija je za mnoge otroke postala eden ključnih virov informacij in znanja o spolnosti. Izpostavljenost otrok pornografskim vsebinam je povezana s številnimi škodljivimi učinki, vključno z večjo toleranco do nasilja nad dekleti in ženskami ter drugimi škodljivimi spolnimi vedenji. Trenutna situacija – v kateri je nazorna, pogosto nasilna in ponižujoča pornografska vsebina prosto, široko in enostavno dostopna z malo ali nič pravnimi omejitvami za preprečevanje izpostavljenosti otrok – ni varna za otroke.

[55] First thematic evaluation report on Austria, Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence, 10 September 2024. The issue of violent pornography is addressed in various parts of the report - as an issue requiring comprehensive and coordinated action: under «trends» paragraph 6, General Obligations paragraph 43, Education, paragraphs 52 and 56 and under perpetrator programmes, para 79.

[56] Na primer: Hackett S. Sexual violence and harmful sexual behaviour displayed by children: Nature, causes, consequences and responses. 2020, revised 2024. See also de Souza R. Evidence on pornography’s influence on harmful sexual behaviour among children. London: Children’s Commissioner for England; 2023.

3. Smernice za države članice za zaščito otrok pred tveganji, ki jih prinaša dostop do spletnih pornografskih vsebin

35. Nujno je potrebno preprečiti škodljive vplive pornografije na otroke, pri čemer imajo države članice ključno vlogo pri njihovi zaščiti. Kot je poudarjeno tudi v Priporočilu CM/Rec(2009)10 o smernicah politike Sveta Evrope glede celovitih nacionalnih strategij za zaščito otrok pred nasiljem, so države primarno odgovorne za zaščito otrok pred škodljivimi spletnimi vsebinami. Države članice imajo ključno vlogo pri zaščiti otrok pred tveganji, povezanimi s pornografijo, tako da zagotavljajo vodenje, vzpostavijo ustrezne zakonodajne in regulativne okvire, ki jih tudi učinkovito uveljavljajo ter skozi podporo drugih deležnikov.

3.1. Pomen raznolikih in medsebojno dopolnjujočih se ukrepov

36. Noben posamezen ukrep ne more učinkovito zaščititi otrok pred tveganji izpostavljenosti spletnim pornografskim vsebinam. Učinkovit pristop k zaščiti zahteva več dopolnjujočih se ukrepov, ki jih izvajajo različni deležniki v različnih okoljih. Te ukrepe lahko razvrstimo v dva pomembna in dopolnjujoča se pristopa:

- preprečevanje in zmanjševanje izpostavljenosti otrok pornografskim vsebinam, ter
- zmanjševanje tveganj in škodljivih posledic za otroke v primeru izpostavljenosti.

1. Preprečevanje in zmanjševanje izpostavljenosti otrok pornografskim vsebinam

37. Preprečevanje in zmanjševanje izpostavljenosti otrok pornografskim vsebinam je ključno za preprečevanje s tem povezanih tveganj in škodljivih posledic. Čeprav trenutno ni učinkovitega načina za popolno preprečevanje izpostavljenosti otrok, ta izziv poudarja potrebo po inovativnih in sodelovalnih strategijah. Te strategije bi si morale prizadevati za čim kasnejšo prvo izpostavljenost ter zmanjšanje njene pogostosti, s čimer bi zmanjšali tveganja, povezana z zgodnjimi in pogostimi stiki s pornografijo. Obstajajo priložnosti za ukrepanje na široki, sistemski ravni, pa tudi prek bolj neposrednih preventivnih dejavnosti s posameznimi otroki, da bi preprečili in zmanjšali njihovo izpostavljenost spletni pornografiji.[57]

2. Zmanjševanje tveganj in škodljivih posledic za otroke v primeru izpostavljenosti

38. Ob zavedanju, da tudi najbolj temeljita prizadevanja za preprečevanje izpostavljenosti otrok pornografskim vsebinam le-te ne morejo popolnoma preprečiti, bi morali ukrepi za zaščito otrok vključevati tudi strategije za zmanjšanje tveganj in škodljivih posledic, ko do izpostavljenosti pride. Ključno vlogo pri teh strategijah imata izobraževanje in ozaveščanje.

3.2. Šest ključnih ukrepov za učinkovit odziv

39. Združevanje dveh splošnih pristopov, opisanih zgoraj, ter različnih dopolnjujočih se in včasih prekrivajočih se strategij za njihovo izvajanje, vodi do šestih ključnih ukrepov, ki jih državam članicam predlagamo za ukrepanje:

59 eSafety Commissioner. Roadmap for age verification and complementary measures to prevent and mitigate harms to children from online pornography. eSafety Commissioner; 2023 March

1. Zagotavljanje proaktivnega, usklajenega in premišljenega vodenja

40. Učinkovitost prizadevanj za zaščito otrok pred tveganji izpostavljenosti spletnim pornografskim vsebinam bo bistveno večja, če bodo države članice zagotovile jasno vodenje z razvojem in izvajanjem usklajenega, premišljenega pristopa, ki:

- temelji na trdnih načelih, vključno z nediskriminacijo in enakostjo spolov,
- vključuje nabor dopolnjujočih se ukrepov,
- temelji na dokazih in izkušnjah prizadevanj v drugih državah,
- je povezan z drugimi relevantnimi načrti, politikami, okviri, strategijami in zakonodajnimi predlogi na državni, regionalni in mednarodni ravni,
- poteka v sodelovanju z drugimi državami članicami in širšo mednarodno skupnostjo (vključno z zasebnim sektorjem in civilno družbo),
- prepoznava in naslavlja ustrezne izzive,
- vključuje različne ključne deležnike, vključno s splošno javnostjo ter otroki in mladimi,
- je prilagodljiv in odziven na nova vprašanja,
- je ustrezno finančno in kadrovsko podprt.

PRIMER: **Francoski pristop »Pet stebrov«**
V prizadevanjih za zaščito otrok pred tveganji izpostavljenosti spletnim pornografskim vsebinam je francoska vlada razvila pristop, osredotočen na ukrepanje v okviru petih stebrov:

- Široka uporaba starševskih nadzornih sistemov in izboljšanih orodij za starševski nadzor
- Krepitev sistemov za preverjanje starosti
- Ozaveščanje in podpora staršem
- Ozaveščanje in izobraževanje otrok
- Krepitev usklajevanja in izmenjave informacij med relevantnimi deležniki.

PRIMER: **Avstralski »Načrt«**
Leta 2023 je Avstralski urad komisarja za e-varnost objavil podroben »Načrt za preverjanje starosti in dopolnilne ukrepe za preprečevanje in blažitev škodljivih vplivov spletne pornografije na otroke«, ki služi kot vodilo za ukrepanje avstralske vlade. Poročilo vsebuje šest ključnih priporočil za vlado in niz vodilnih načel, izpeljanih iz obsežnega posvetovanja z deležniki:

- Pristop naj bo sorazmeren glede na tveganje in škodo
- Spoštovanje in spodbujanje človekovih pravic
- Celovit odziv, ki prepoznava vloge različnih deležnikov in podpira najbolj ranljive
- Vsakršni tehnični ukrepi naj čim bolj zmanjšajo zbiranje podatkov in varujejo zasebnost
- Upoštevanje širšega domačega in mednarodnega regulativnega okvira
- Upoštevanje, kaj je izvedljivo zdaj in predvidevanje prihodnjih okolij.

2. Vzpostavitev ustreznega zakonodajnega in regulativnega okvira

41. Države in medvladne organizacije so edini deležniki, ki lahko vzpostavijo in uveljavijo predpise za preprečevanje ali zmanjšanje izpostavljenosti otrok spletnim pornografskim vsebinam. Pomembnost vzpostavitve ustreznega zakonodajnega in regulativnega okvira za zaščito in varnost otrok na spletu, vključno s preprečevanjem njihove izpostavljenosti spletni pornografiji, je vse bolj prepoznana. To dokazuje razvoj tovrstnih prizadevanj v državah po vsem svetu, vključno s Francijo, Nemčijo, Italijo, Španijo, Združenim kraljestvom in Avstralijo.

42. Zakonodajni in regulativni sistem, katerega cilj je preprečiti izpostavljenost otrok spletnim pornografskim vsebinam, mora vsebovati dva ključna elementa. Pomeni, da mora:
    - vzpostaviti pričakovanja in zahteve do podjetij in ponudnikov storitev v spletni industriji, da preprečijo izpostavljenost otrok spletni pornografiji, ter
    - vzpostaviti regulativni sistem za upravljanje skladnosti in izvajanje nadzora.

43. Ta prizadevanja so lahko del širšega pristopa za zaščito otrok, ki preprečuje izpostavljenost in dostop do različnih vrst potencialno škodljivih spletnih vsebin, kot so vsebine, ki spodbujajo samopoškodbeno vedenje, motnje hranjenja ali nasilje.

44. **Vgrajena varnost (ang. Safety by design)**
    Z določitvijo pričakovanj in zahtev spletni industriji z namenom zaščite otrok pred tveganji v spletnem okolju, lahko države predpišejo uveljavitev načela »vgrajene varnosti« – pobudo, ki postavlja varnost in pravice uporabnikov v samo središče zasnove, razvoja in uporabe spletnih izdelkov ter storitev.[58] Vgrajena varnost vključuje proaktiven in preventiven pristop k zmanjševanju spletnih groženj »s predvidevanjem, zaznavanjem in odpravljanjem škodljivih vsebin še preden se pojavijo«.[59]

45. **Preverjanje starosti**
    Preverjanje starosti vključuje metode za preverjanje ali oceno starosti osebe z namenom omejitve dostopa do starostno neprimerne spletne vsebine. Ti ukrepi segajo od preproste samoopredelitve do bolj naprednih metod preverjanja, kot je uporaba osebnih dokumentov ali biometričnih orodij, na primer skeniranja obraza ali snemanja glasu.[60]

46. Preverjanje starosti je ključna strategija za preprečevanje dostopa otrok do pornografskih vsebin. Obstaja široka podpora za uvedbo preverjanja – tako med starši, odraslo splošno javnostjo kot tudi med otroki – z namenom zaščite otrok pred pornografijo in drugimi potencialno škodljivimi vsebinami. Hkrati pa te skupine izražajo tudi pomisleke glede zasebnosti, varnosti, otroške avtonomije in učinkovitosti teh ukrepov.[61]

47. Pomembno je poudariti, da preverjanje starosti ne uživa univerzalne podpore. Zlasti pornografska industrija, ki je dolga leta imela koristi od večinoma nereguliranega spletnega okolja, je sprožila pravne postopke z namenom oviranja prizadevanj nekaterih držav za uvedbo ukrepov preverjanja starosti (na primer v Franciji). Vendar pa mora zaščita otrok pred škodljivimi vplivi na spletu imeti prednost pred komercialnimi interesi.[62]

48. Nadzorni organi bi morali tesno sodelovati s proizvajalci naprav, ponudniki internetnih storitev, družbenih omrežij, pornografskih spletnih mest ter z drugimi podjetji in ponudniki spletnih storitev, ki omogočajo dostop do spletne pornografije – z namenom vzpostavitve trdnih in učinkovitih mehanizmov preverjanja, ki preprečujejo izpostavljenost otrok pornografiji ter varujejo zasebnost in varnost. Z obravnavo teh vprašanj na celovit način lahko deležniki bolje zaščitijo otroke in mladostnike ter prispevajo k varnejšemu in bolj zdravemu spletnemu okolju.

---

[58] eSafety Commissioner. Safety by Design Overview. Office of the eSafety Commissioner; 2019 May 2019
[59] esafety Commissioner. Safety by Design: Office of the eSafety Commissioner; 2024 [updated 22/04/2024. Available from: https://www.esafety.gov.au/industry/safety-by-design.
[60] UK Information Commissioner's Office, Ofcom. Families' attitudes towards age assurance. Revealing Reality; 2022.
[61] prav tam
[62] Glej zlasti Priporočilo CM/Rec(2018)7 o smernicah za spoštovanje, zaščito in uresničevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju Odbora ministrov.

49. **Primeri zakonodajnih in regulativnih ukrepov**

Vzpostavitev ustreznega zakonodajnega in regulativnega okvira lahko vključuje:

- spodbujanje in zagotavljanje spodbud podjetjem za uveljavljanje načel »vgrajena varnost«, »načrtovana zasebnost« in »privzeta zasebnost« kot vodilnih načel pri oblikovanju funkcionalnosti izdelkov in storitev, namenjenih otrokom ali pogosto uporabljenih s strani otrok, kot je določeno v Priporočilu CM/Rec(2018)7 Odbora ministrov državam članicam o smernicah za spoštovanje, zaščito in uresničevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju,
- zahtevo, da spletna mesta, iskalniki, platforme družbenih omrežij, platforme za deljenje video posnetkov, razvijalci iger, trgovine z aplikacijami, pornografska spletišča in drugi pomembni deležniki iz spletne industrije uporabljajo učinkovite tehnologije za preverjanje starosti z namenom zagotavljanja zaščite otrok pred izdelki, storitvami in vsebinami v digitalnem okolju, ki so zakonsko omejeni glede na starost, z uporabo metod, ki so skladne z načeli iz zgoraj omenjenih smernic,
- vzpostavitev regulativnega sistema za akreditacijo in nadzor ponudnikov starostnega preverjanja, zlasti prek razvoja tehničnih standardov,
- vzpostavitev obveznosti glede mehanizmov za poročanje, proaktivnega zaznavanja vsebin in orodij za moderiranje,
- zagotavljanje praktičnih smernic industriji glede tega, kaj se od njih zahteva in kako je to mogoče doseči,
- vzpostavitev mehanizmov izvajanja in nadzora ter določitev ustreznih posledic za storitve, ki ne izpolnjujejo zahtev.

RAZISKAVA: **Raziskovalno poročilo Evropske komisije o preverjanju starosti**

Poročilo obravnava pravne in praktične vidike preverjanja starosti ter podrobno opisuje njegovo nujnost, metode in s tem povezane izzive. Obravnava deset glavnih metod preverjanja starosti ter njihove prednosti in slabosti. Prav tako opredeljuje in obravnava deset zahtev, ki jih je treba upoštevati pri oceni nujnosti preverjanja starosti in določanju najprimernejše metode za izvedbo:

- Sorazmernost
- Zasebnost
- Varnost
- Natančnost in učinkovitost
- Funkcionalnost in enostavnost uporabe
- Vključevanje in nediskriminacija
- Spodbujanje sodelovanja in dostopa
- Preglednost in odgovornost
- Mehanizmi za obveščanje in pritožbe
- Upoštevanje mnenj otrok

PRIMER: **Zakon o spletni varnosti v Združenem kraljestvu**

Združeno kraljestvo si prizadeva zaščititi otroke pred vsebinami, ki niso primerne za njihovo starost in škodljivimi vsebinami na spletu prek Zakona o spletni varnosti. Zakon določa zahteve, ki jih morajo spletne storitve izpolnjevati, da bi zagotovile ustrezne ukrepe za zaščito otrok na spletu. Od regulativnega organa, Ofcoma, zahteva, da industrijskim deležnikom zagotovi smernice o tem, kako lahko te zahteve izpolnijo. Druga faza tridelnega načrta za izvajanje zakona se osredotoča zlasti na zaščito otrok pred izpostavljenostjo pornografskim vsebinam.

PRIMER: **Francosko preverjanje starosti**
Francosko kazensko pravo že desetletja prepoveduje izpostavljanje mladoletnikov pornografiji, od leta 2020 pa v skladu z uveljavljeno sodno prakso izrecno določa, da izjave o zavrnitvi odgovornosti niso ustrezno orodje za zaščito mladoletnikov na spletu. Zakon z dne 21. maja 2024 francoskemu regulatorju (Regulativnemu organu za avdiovizualno in digitalno komunikacijo - Arcom) nalaga, da določi minimalne tehnične zahteve za sisteme preverjanja starosti, da bi preprečil izpostavljenost otrok pornografiji. To je privedlo do objave tehničnega referenčnega okvira s strani Arcoma oktobra 2024. Spletne storitve, ki teh zahtev ne izpolnjujejo, so lahko kaznovane z visokimi denarnimi kaznimi. Arcom ima prav tako možnost odrediti ponudnikom internetnih storitev, da blokirajo storitve, ki ne izpolnjujejo zahtev ter jih odstranijo iz iskalnikov – brez predhodne odobritve sodnika, kot je bilo to potrebno prej.

PRIMER: **Portugalska listina o človekovih pravicah v digitalni dobi**
Portugalska listina o človekovih pravicah v digitalni dobi vključuje določbe, ki krepijo zaščito otrok v digitalnem okolju:
20. člen, odstavek 1: „Otroci imajo pravico do posebne zaščite in skrbi, ki je potrebna za njihovo dobrobit in varnost v kibernetskem prostoru."
15. člen, odstavek 1: „Vsakdo ima pravico do varnosti v kibernetskem prostoru, država pa je odgovorna za oblikovanje javnih politik, ki zagotavljajo zaščito državljanov ter informacijskih omrežij in sistemov za vzpostavitev mehanizmov, ki povečujejo varnost pri uporabi interneta, zlasti za otroke in mladostnike."

PRIMER: **Irski kodeks spletne varnosti**
Kodeks spletne varnosti, ki ga je 21. oktobra 2024 objavila Komisija za medije, določa zavezujoča pravila za platforme za deljenje videov (VSPS), ki imajo sedež v EU na Irskem. Vključuje vrsto ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti otrok škodljivim in izključno za odrasle namenjenim vsebinam na VSPS, vključno s pornografijo. Ti ukrepi vključujejo preverjanje starosti, ocenjevanje vsebine, starševski nadzor, možnosti za prijavo in označevanje vsebin, pritožbene postopke ter krepitev medijske pismenosti. Ob kodeksu je Komisija objavila tudi spremljajoče **smernice za spletno varnost**, namenjene ponudnikom storitev, ki jim pomagajo pri izvajanju ustreznih ukrepov za zaščito otrok in širše javnosti v skladu s kodeksom.

PRIMER: **Italijanski odlok Caivano**
V Italiji zakon iz leta 2023, znan kot Odlok Caivano, želi zagotoviti ustrezne ukrepe za otroke – ne glede na to, ali so storilci ali žrtve kaznivih dejanj – pri čemer posebno pozornost namenja njihovi varnosti v digitalnem prostoru. Zakon zahteva, da upravljavci spletnih strani in ponudniki platform za deljenje videov, ki v Italiji razširjajo pornografske slike in videe, preverjajo starost uporabnikov, da bi preprečili dostop mladoletnim otrokom do takih vsebin. Poleg tega določa, da morajo ponudniki storitev omogočiti dostop do aplikacij za starševski nadzor, s katerimi lahko starši ali skrbniki nadzirajo in omejujejo dostop otrok do potencialno škodljivih ali starostno neprimernih spletnih vsebin in storitev. Zakon prav tako predvideva izvajanje posebnih pobud za digitalno in medijsko pismenost otrok ter kampanj osveščanja na to temo.

3. Izobraževanje in opolnomočenje staršev ter skrbnikov

50. Starši in drugi primarni skrbniki lahko igrajo pomembno vlogo pri zaščiti otrok pred tveganji izpostavljenosti spletni pornografiji, tako da skušajo preprečiti ali zmanjšati izpostavljenost ter graditi otrokovo odpornost na njene učinke z izobraževanjem in podporo. Vendar pa ima veliko staršev in skrbnikov omejeno razumevanje tveganj**,** ki jih pornografija predstavlja za otroke, in tudi tisti, ki jih razumejo, se pogosto ne počutijo dovolj usposobljene, da bi lahko ukrepali za zmanjšanje teh tveganj.

51. **Primeri ukrepov za izobraževanje in opolnomočenje staršev in drugih skrbnikov**

Države članice lahko podprejo starše in druge primarne skrbnike pri njihovem varovalnem poslanstvu z izobraževanjem in opolnomočenjem, pa tudi s podporo pobudam civilne družbe, kjer je to ustrezno, z ukrepi, kot so:

- ozaveščanje ter zagotavljanje izobraževanja in virov, ki pomagajo staršem oz. skrbnikom razumeti pojavnost, naravo in spolno specifične vplive pornografije ter ključno vlogo, ki jo lahko starši in skrbniki odigrajo pri preprečevanju ali zmanjševanju škodljivih učinkov pornografije na njihove otroke;
- zagotavljanje izobraževanja in virov, ki staršem oz. skrbnikom pomagajo razumeti, kako lahko na starosti primeren način spremljajo in upravljajo spletne aktivnosti svojih otrok, vključno z:
    - nadzorom,
    - uporabo filtrov, varnostnih nastavitev in starševskih nadzorov, ter
    - pogovori o spletni udeležbi, vedenju in varnosti;
- podpora staršem oz. skrbnikom pri razumevanju pomena celostne spolne vzgoje, prilagojene starosti otrok, ki vključuje tudi obravnavo vprašanj, povezanih z izpostavljenostjo otrok pornografiji;
- priprava in distribucija informacij o tem, kako lahko starši in skrbniki spodbujajo odprto komunikacijo o uporabi interneta in njegovih morebitnih nevarnostih, vključno z nasveti, kako se pogovarjati in odzivati na vprašanja o zahtevnih temah, kot je izpostavljenost pornografskim vsebinam;
- zagotavljanje na dokazih temelječih priporočil glede določanja starosti primernih mej pri uporabi tehnologije pri otrocih;
- zagotavljanje, da so orodja za starševski nadzor in programska oprema, ki omejuje dostop do pornografskih in drugih neprimernih vsebin, lahko dostopna, brezplačna ali cenovno ugodna, vsebujejo jasna in preprosta navodila za uporabo ter so priporočena kot del širšega pristopa k varovanju otrok s strani staršev. Ta orodja naj vključujejo širok nabor funkcij, na primer tudi možnost upravljanja omejitev za druge uporabnike;
- spodbujanje razvoja boljših orodij za starše, ki naj bodo medsebojno združljiva in enostavna za uporabo;
- vzpostavitev posebne brezplačne telefonske linije, ki bo nudila podporo staršem in skrbnikom pri nameščanju in uporabi tehnologij, kot so filtri in starševski nadzori, za zaščito otrok na spletu;
- izvajanje pilotnih projektov in vzpostavitev pobud, ki podpirajo starše in skrbnike pri uporabi tehnologij (kot so filtri in orodja za starševski nadzor) za zaščito otrok na spletu;
- razvoj javnih kampanj, ki bodo pomagale staršem in skrbnikom prepoznati potrebo po zaščiti otrok pred tveganji spletne pornografije in jih usmerile k virom, ki jih lahko podprejo pri ukrepanju.

PRIMER: **Francoska kampanja in spletna stran za izobraževanje staršev**
Francija je razvila nacionalno kampanjo ozaveščanja in preprečevanja izpostavljenosti otrok spletni pornografiji ter spletno stran za podporo staršem in skrbnikom z orodji, nasveti in praktičnimi viri. Ti viri so del širšega okvira za zaščito otrok pred tveganji, povezanimi z uporabo zaslonov.

PRIMER: **Novozelandska kampanja in spletna stran**
Novozelandska kampanja "Keep It Real Online" ponuja spletno stran z viri za starše, učitelje in mladostnike o temah spletne varnosti, kot so spletno osvajanje otrok (ang. grooming), pornografija in ustrahovanje. Pobuda vključuje serijo videoposnetkov s humorjem, ki spodbujajo starše k pogovorom z otroki o spletnih tveganjih.

PRIMER: **Kanadska spletna stran za izobraževanje staršev**
Spletna stran kanadskega Centra za digitalno medijsko pismenost – Media Smarts ponuja izobraževalne vsebine o pornografiji za starše in skrbnike, ter informacije in vire, ki jih podpirajo pri pogovorih z otroki o pornografiji.

4. Izobraževanje in opolnomočenje strokovnjakov

52. Strokovnjaki iz različnih sektorjev lahko igrajo ključno vlogo pri zaščiti otrok pred tveganji izpostavljenosti pornografskim vsebinam.

53. **Šole in izobraževalne oblasti**
Šole so v edinstvenem položaju, da podprejo širok spekter otrok pri razvoju znanja, stališč in veščin, ki lahko zmanjšajo škodljive učinke pornografije nanje — na primer prek izobraževanja o spletni varnosti, medijski pismenosti, enakosti spolov, spolnosti in medosebnih odnosih.

54. Šole so odgovorne za sprejetje ukrepov za preprečevanje izpostavljenosti učencev pornografskim vsebinam v šolskem okolju, na primer z uvedbo spletnih filtrov. Pogosto se morajo tudi odzivati na incidente, povezane s pornografskimi vsebinami, na primer kadar učenci gledajo pornografijo na šolskih napravah, dostopajo do nje ali jo delijo v šoli, ali kadar razkrijejo izkušnje s spolnimi zlorabami, povezane s pornografijo. Šolsko osebje lahko nekatere incidente obravnava samo, prav tako pa lahko otroke, ki potrebujejo dodatno pomoč, poveže z zdravstvenimi in svetovalnimi službami.

55. Šole imajo tudi pomembno vlogo pri podpiranju in opolnomočenju staršev, da bi se ti lažje spoprijeli z izzivi starševstva v digitalni dobi, vključno s tveganji, ki jih predstavlja izpostavljenost otrok spletni pornografiji.

56. **Drugi strokovnjaki**
Tudi drugi strokovnjaki, ki delajo z otroki in njihovimi družinami — npr. mladinski delavci, socialni delavci, psihologi, psihiatri, pediatri, strokovnjaki za spolno in reproduktivno zdravje ter drugi zdravstveni delavci in strokovno osebje — lahko igrajo pomembno vlogo, med drugim tudi z naslednjimi ukrepi:
    - nudenje svetovalnih storitev otrokom, ki:
        - so po izpostavljenosti pornografiji razvili škodljivo spolno vedenje,
        - so bili žrtve otroka ali odrasle osebe, ki je bila pod vplivom pornografije,
        - se počutijo travmatizirane zaradi pornografskih vsebin, ki so jih videli,
        - so razvili kompulzivno uporabo pornografije;
    - nudenje zdravstvene oskrbe otrokom, zlasti dekletom, ki so bile poškodovane ali prizadete zaradi vpliva pornografije, npr. če so bile med spolnim odnosom dušene, utrpele poškodbo zaradi agresivnega spolnega vedenja ali razvile težave z bolečimi spolnimi odnosi kot posledico spolnega odnosa s partnerjem, ki je bil pod vplivom spolnih vzorcev iz pornografije;
    - izobraževanje in podpora otrokom, ki so izpostavljeni večjemu tveganju za škodljive posledice, na primer zaradi brezdomstva, invalidnosti, migracijskega statusa ali drugih dejavnikov;
    - izobraževanje in podpora staršem in drugim skrbnikom, vključno z oblikovanjem pristopov, prilagojenih potrebam staršev različnih kulturnih in/ali verskih okolij;
    - izobraževanje in podpora šolskemu osebju za obravnavo vpliva pornografije kot del celostnega pristopa šole.

57. Da bi strokovnjaki učinkovito podprli otroke in njihove družine, potrebujejo poglobljeno, spolno občutljivo razumevanje teh vprašanj in možnih rešitev, samozavedanje ter veščine, varnost in

samozavest. Razvijanje kadra, ki je sposoben opravljati te vloge, zahteva strateški, usklajen in senzibilen pristop.

58. **Primeri ukrepov za izobraževanje in opremljanje strokovnjakov**
Države članice lahko podpirajo šolsko osebje in druge ustrezne strokovnjake pri varstvu otrok pred tveganji izpostavljenosti pornografskim vsebinam z naslednjimi ukrepi:
- razvijanje strategije za razvoj kadrov, ki:
    - določa različne strokovne sektorje, ki potrebujejo dostop do izobraževanja o teh vprašanjih,
    - določa, kako naj bo strokovno izobraževanje prilagojeno različnim ciljnim skupinam (na primer celotno šolsko osebje morda potrebuje splošen pregled tematike, medtem ko bo osebje, ki izvaja relevantne učne načrte, potrebovalo bolj poglobljeno strokovno izobraževanje, prilagojeno njihovi vlogi, podobno kot osebje, ki dela na področju spolnih napadov in spolnega zdravja),
    - vključuje model izvedbe strokovnega izobraževanja v sodelovanju z relevantnimi sektorji.
- podpiranje izvajanja strategije za razvoj kadrov z zagotavljanjem strokovnega izobraževanja, ki udeležencem pomaga razumeti razširjenost, naravo in spolno obarvane vplive pornografije na otroke ter kaj lahko storijo za preprečevanje ali zmanjšanje škode, ki jo pornografija povzroča otrokom,
- podpiranje razvoja praktičnih virov, ki strokovnjakom pomagajo učinkovito naslavljati ta vprašanja z otroki in njihovimi družinami,
- zagotavljanje jasnih smernic o vlogah in odgovornostih strokovnjakov iz različnih relevantnih sektorjev, na primer z:
    - jasnim opredeljevanjem potrebnih kompetenc v standardih učnih načrtov,
    - razvojem in promocijo najboljših praks, politik in pristopov za različne sektorje, na primer z usmeritvami za vodje šol, kako razviti celosten šolski pristop k obravnavi vpliva pornografije,
    - razvojem smernic za pedagoške delavce, socialne delavce in zdravstvene delavce o prepoznavanju znakov izpostavljenosti spletni pornografiji ali škodljivim učinkom vpliva pornografije ter zagotavljanju ustrezne oskrbe in podpore,
- podpiranje medsektorskega sodelovanja za krepitev zmogljivosti, na primer z omogočanjem priložnosti, da se šole in specializirane službe učijo skupaj, delijo izkušnje in sodelujejo.

PRIMER: **Avstralsko izobraževanje in podpora strokovnjakom**
Avstralija ima več pobud, ki strokovnjakom pomagajo pri obravnavi vpliva pornografije na otroke in družine. Med temi pobudami sta eSafety Commissioner, Our Watch in program "It's time we talked" avtorice Maree Crabbe, ki nudijo vire in usposabljanja za pedagoške delavce in druge. Ti programi so bili široko sprejeti in podprti po vsej Avstraliji ter so s časom okrepili zmogljivosti šol in drugih sektorjev.

5. Izobraževanje in podpora otrokom

59. Otrokom ne bi smelo biti potrebno obvladovati tveganj, povezanih z izpostavljenostjo spletni pornografiji, ki je po naravi neprimerna za njihovo starost. Visoka stopnja izpostavljenosti otrok poudarja neuspeh družbe pri zaščiti otrok s preventivnimi ukrepi. Za učinkovito reševanje tega vprašanja je ključno vzpostaviti in uveljaviti zakonodajne in regulativne okvire ter zagotoviti izobraževanje in vire za starše, skrbnike in strokovnjake, ki so vključeni v varstvo in vzgojo otrok. Ti ukrepi so najboljša priložnost za zaščito otrok. Vendar je zaradi verjetnosti izpostavljenosti

ključnega pomena tudi neposredno izobraževanje in podpora otrokom. To jim pomaga razviti veščine kritičnega razmišljanja in zagotavlja podporo za zmanjšanje posledic izpostavljenosti.

60. Obravnava teh tveganj sproža etična vprašanja, zlasti glede tega, kako vključiti otroke in komunicirati o teh vprašanjih na način, ki je občutljiv za spol in primeren za starost, da se zagotovi učinkovitost. To poudarja potrebo po skrbnem in večstopenjskem pristopu k izobraževanju in podpori otrok.

61. **Izobraževanje otrok**
Izobraževanje lahko otrokom pomaga pri razvijanju kompetenc, ki lahko pripomorejo k zmanjševanju škode, ki jo povzroča pornografija. Obstaja na primer majhno število novih dokazov, da lahko razvoj kritične pismenosti o pornografiji med mladimi zmanjša vpliv pornografije nanje.[63] Te kompetence je mogoče razvijati postopoma, z nizom zaporednih izobraževanj, primernih za posamezno starost. Pri mlajših otrocih lahko s temeljnim učnim pristopom, pri katerem se pornografija ne omenja odkrito, podpremo razvoj splošnih, sorodnih kompetenc na področjih kritičnega mišljenja, digitalne pismenosti, medijske pismenosti, spoštljivega odnosa, enakosti spolov, spolnosti, spletne varnosti in iskanja pomoči.[64] Pri starejših otrocih in mladostnikih pa lahko izobraževanje podpira uporabo teh temeljnih kompetenc pri soočanju z vplivom seksualiziranih medijev in pornografskih vsebin. Pomembno je, da takšno izobraževanje ne vključuje izpostavljanja otrok pornografiji.[65] Vključuje pogovore in dejavnosti, ki temeljijo na razpravah in so namenjene podpori otrokom pri uporabi temeljnih kompetenc - kot sta kritično mišljenje in digitalna pismenost - pri vplivu pornografije in drugih seksualiziranih vsebin v medijih.

62. Izobraževanje o vplivu pornografije bi moralo potekati v različnih vladnih in civilnodružbenih okoljih, vključno z domovi, šolami, skupnostmi in terapevtskimi ustanovami.

63. **Izobraževanje v šolah za zaščito otrok**
Potreba po šolskem izobraževanju za obravnavanje vpliva pornografije je vse bolj prepoznana v političnem, akademskem, izobraževalnem in medijskem kontekstu ter v raziskavah s starši, vzgojitelji, ponudniki storitev in otroki samimi. Vpliv pornografije je treba obravnavati kot sestavni del celovite spolne vzgoje, primerne za posamezno starost, in ga podpirati z izobraževanjem na drugih ustreznih področjih učnega načrta, kot so digitalna tehnologija, humanistika in družboslovje.[66] Mednarodne smernice za spolno vzgojo in učni standardi spolne vzgoje v različnih državah zdaj vključujejo sklicevanja na temeljna znanja in veščine, povezane z vplivi izpostavljenosti otrok spolno eksplicitnim medijskim vsebinam.[67]

64. Izobraževanje o vplivu pornografije mora potekati kot del celostnega šolskega pristopa, kjer izvajanje učnega načrta podpirajo formalne šolske politike in prakse, podporna šolska kultura in etos ter odnosi med šolo, domom in skupnostjo.[68] Viri in podpora morajo biti vključujoči, dostopni in zadostni ter morajo otrokom in njihovim družinam brezplačno zagotavljati potrebno izobraževanje in strokovno pomoč.

---

[63] Rothman EF, Adhia A, Christensen TT, Paruk J, Alder J, Daley N. A Pornography Literacy Class for Youth: Results of a Feasibility and Efficacy Pilot Study. American Journal of Sexuality Education. 2018;13(1):1-17.
[64] Crabbe M, Flood M. School-Based Education to Address Pornography's Influence on Young People: A Proposed Practice Framework. American Journal of Sexuality Education. 2021:1-46.
[65] Prav tam.
[66] Prav tam.
[67] U.K. Department for Education. Relationships education, relationships and sex education (RSE) and health education statutory guidance for governing bodies, proprietors, head teachers, principals, senior leadership teams, teachers. London, United Kingdom: U.K. Department for Education; 2019.
[68] Crabbe M, Flood M. School-Based Education to Address Pornography's Influence on Young People: A Proposed Practice Framework. American Journal of Sexuality Education. 2021:1-46.

65. Šolsko izobraževanje bi se moralo odzivati na različne potrebe učencev, tudi glede dejavnikov, kot so spol, kultura, jezik, spolna usmerjenost in invalidnost učencev. Upoštevati bi moralo tudi verjetnost, da bodo učenci imeli različne ravni znanja o pornografiji in različne izkušnje z vplivom pornografije ter z odnosi, spolnostjo in nasiljem, vključno s spolnim nasiljem.

66. **Izobraževanje v drugih okoljih**
Šolsko izobraževanje o pornografiji je mogoče izboljšati z dodatnim izobraževanjem staršev, skrbnikov in drugih strokovnjakov. Izobraževanje zunaj šole omogoča prilagojeno podporo in usmerjanje ter je še posebej pomembno za otroke, ki ne obiskujejo šole, otroke v izvendružinski oskrbi (npr. v rejništvu, vzgojnih domovih ali strokovnih centrih) ter za tiste, ki so doživeli spolno zlorabo.

67. Tehnologije, preko katerih so številni otroci izpostavljeni pornografiji, so lahko učinkovite tudi pri zagotavljanju informacij, izobraževanja in virov. Informacije v podporo kritičnemu razmišljanju o prikazovanju in vplivu pornografije je na primer mogoče zagotoviti prek medijev, kot so spletne strani in družbeni mediji.

68. **Podpora otrokom**
Poleg izobraževanja, namenjenega razvijanju ustreznih kompetenc, otroci potrebujejo tudi skrb in podporo za preprečevanje in zmanjševanje škode, ki jim jo pornografija povzroča. To podporo lahko zagotavljajo starši in drugi primarni skrbniki, ki otrokom zagotavljajo vsakodnevno podporo in lahko z dostopom do izobraževanja in podpore skrbijo za to problematiko. Starši in skrbniki lahko na primer spodbujajo otroke, da se z njimi pogovorijo o vsem, kar vidijo na spletu in jih skrbi ali vznemirja, pri čemer lahko glede na otrokovo starost posebej omenijo možnost nenamerne izpostavljenosti vsebini, ki „ni primerna za otroke“ ali vključuje „zasebne“ ali „spolne fotografije ali videoposnetke“, ali odkrito omenijo „pornografijo“.

69. Nekateri otroci potrebujejo dostop do strokovne podpore. Strokovnjaki, kot so psihologi, socialni delavci, zdravniki in drugi zdravstveni delavci, jim lahko pomagajo ublažiti škodo, ki jo pornografija povzroča. Otroci, ki potrebujejo specialistično podporo, so na primer tisti:
    - ki so zaradi izpostavljenosti pornografiji v stiski ali zmedeni,
    - ki so utrpeli poškodbe zaradi spolnih odnosov, na katere so vplivale pornografske upodobitve,
    - ki trpijo zaradi kompulzivne uporabe pornografije,
    - ki so žrtve spolne zlorabe, pri kateri je pornografija igrala pomembno vlogo, in
    - ki zaradi izpostavljenosti pornografiji kažejo problematično ali škodljivo spolno vedenje.

70. **Primeri ukrepov za izobraževanje in podporo otrokom**
Države članice lahko prispevajo k zaščiti otrok pred tveganji zaradi izpostavljenosti spletnim pornografskim vsebinam z izobraževanjem in podporo otrokom, po potrebi tudi s podporo civilnodružbenim pobudam, na primer z:
    - podpiranjem izvajanja starosti in razvoju primernega izobraževanja, ki otroke podpira pri razvijanju temeljnih kompetenc, na primer z večstopenjskim izobraževanjem o kritičnem razmišljanju, medijski pismenosti, digitalni pismenosti, spletni varnosti, odgovornem digitalnem državljanstvu, enakosti spolov, odnosih in spolnosti ter iskanju pomoči,
    - podpiranjem izvajanja spolno občutljivega, starosti in razvoju primernega izobraževanja, ki otroke podpira pri uporabi teh temeljnih kompetenc pri vplivu pornografije,
    - razvojem starosti primerne celostne spolne vzgoje, ki jo je treba zagotoviti otrokom s formalnim, neformalnim in priložnostnim izobraževanjem, ob upoštevanju značilnosti pristopa

k celostni spolni vzgoji, ki temelji na človekovih pravicah in je občutljiva na spol, kot ga je določil Svet Evrope[69],

- podpiranjem razvoja z dokazi podprtih, starosti in razvoju primernih izobraževalnih virov, ki podpirajo praktično izvajanje izobraževanja o teh temah, vključno z viri, ki obravnavajo različne potrebe otrok,
- razvijanjem starosti primernih spletnih informacij in virov, ki bodo otrokom pomagali razviti temeljne kompetence, kritično analizirati vpliv pornografije in poiskati podporo,
- razvijanjem starosti primernih javnih kampanj za otroke, prilagojenih spolom, ki podpirajo kritično razmišljanje o vplivu pornografije in drugih sorodnih temah,
- podpiranjem zagotavljanja specializiranih podpornih služb s strokovnim znanjem za podporo otrokom, na katere je pornografija negativno vplivala, vključno s kompulzivno uporabo pornografije, spolno zlorabo ali telesnimi poškodbami
- vzpostavitvijo telefonskih linij za pomoč in drugih načinov, na katerih lahko otroci poiščejo pomoč, vključno s podporo glede škodljivih izkušenj s spletom, izpostavljenostjo pornografiji, škodo, povzročeno zaradi spolnosti ali nasiljem.

Primer: Obetavne prakse v državah članicah Sveta Evrope

V **Italiji** bosta Ministrstvo za družinsko politiko ter Ministrstvo za podjetja in proizvodnjo v Italiji začela izvajati letne kampanje ozaveščanja o varni in zavestni uporabi interneta. Cilj teh kampanj je izobraziti javnost, vključno z otroki, o tveganjih, povezanih z digitalnimi vsebinami, in spodbujati varne spletne prakse. (na podlagi Decree-Law No. 123/2023)

Na **Portugalskem** Ministrstvo za izobraževanje za „preprečevanje nasilja nad otroki in mladimi ter boj proti njemu“ med drugimi orodji trenutno povečuje število šol, odlikovanih s Digital Security Seal. Ta znak je namenjen nagrajevanju šol, ki otroke izobražujejo o varni uporabi interneta v šoli, vključno s preprečevanjem tveganj gledanja pornografskih vsebin.

Na **Irskem** spletna stran (webwise) spodbuja samostojno, učinkovito in varno uporabo interneta med mladimi s trajnostno strategijo obveščanja in ozaveščanja, ki z doslednimi in ustreznimi sporočili nagovarja številne akterje, kot so vodstva šol, učitelji, starši in otroci sami.

Na **Švedskem** je bil učni načrt za spolnost v šolah leta 2022 posodobljen z naslovom „Spolnost, privolitev in odnosi“ in zdaj vključuje vsebine za razvijanje kritičnega pristopa učencev do prikazovanja odnosov in spolnosti v različnih medijih in kontekstih, tudi v pornografiji. Tudi spletni strani UMO.se in Youmo sta primera varnih in zanesljivih mest, kjer lahko mladi dobijo informacije, nasvete in podporo v zvezi s spolnostjo in pornografijo.

V **Luksemburgu** BEE SECURE, ki deluje kot luksemburški center za varnejši internet, ponuja spletno usposabljanje o ravnanju mladih ob srečanju s spolnimi vsebinami na internetu ter osnovne informacije in pregled dogajanja na področju pornografije med otroki in mladimi.

Druge dobre prakse neobveznih aktov na ravni držav članic vključujejo tudi the Irish Fundamentals for a Child-Oriented Approach to Data Processing, the Dutch Children's Code; the Swedish guide on the rights of children and young people on digital platforms, the *French Commission nationale de l'informatique et des libertés* (CNIL) Recommendations, UK's *Information Commissioner's Office* (ICO) Children's Code, *or* the concept of personal integrity of minors in the German Youth Protection Act.

[69] Campbell M, Nolan A, Sullivan C, *Feasibility study on age-appropriate comprehensive sexuality education to strengthen responses for – inter alia – preventing and combating violence, including risky or harmful sexual behaviour by children*, July 2024

Primer: Pobude civilne družbe za podporo otrokom pri kritičnem razumevanju pornografije

Civilnodružbene pobude so razvile spletne strani in drugo izobraževalno gradivo z informacijami za podporo mladim pri kritični analizi pornografije. Uporabna primera sta *In the Know* na Novi Zelandiji in It's time we talked v Avstraliji.

V Evropi je *Da o clique* nereligiozni in neprofitni projekt na Portugalskem, ki deluje tako preventivno, z ozaveščevalnimi in izobraževalnimi projekti (vključno s spodbujanjem raziskav, stiki z industrijo, seminarji in delavnicami v šolah ...), kot tudi za podporo posameznikom vseh starosti, ki se trudijo opustiti navade uporabe pornografije (s pomočjo klinične ekipe).

6. Podpora raziskavam in inovacijam

71. Raziskave, ki podpirajo natančno, poglobljeno in na spol vezano razumevanje izpostavljenosti otrok spletni pornografiji in njenih posledic ter načinov zaščite otrok pred škodljivimi vplivi pornografije, so ključnega pomena za obveščanje držav članic o ukrepih za zaščito.

72. Obstajajo obsežni dokazi o izpostavljenosti otrok spletnim pornografskim vsebinam in dostopu do njih ter s tem povezani škodi, vendar so v znanju o teh vprašanjih še vedno precejšnje vrzeli. Zelo malo je obstoječih raziskav o učinkovitosti ukrepov za preprečevanje škode, ki jo pornografija povzroča otrokom.

73. Glede na obstoječe vrzeli, nenehno razvijajoče se tehnologije in vse večjo željo držav in medvladnih organov, da bi preprečili in zmanjšali škodo, ki jo spletna pornografija povzroča otrokom, so potrebne nadaljnje raziskave in inovacije za boljše razumevanje in zmanjšanje tveganj za otroke.

74. Primeri ukrepov na področju raziskav in inovacij

Države članice imajo lahko ključno vlogo pri podpiranju in spodbujanju raziskav in inovacij, da bi informirale in prispevale k prizadevanjem za zaščito otrok pred tveganji zaradi izpostavljenosti spletnim pornografskim vsebinam. Države članice lahko na primer:

- razvijajo baze dokazov o izpostavljenosti otrok pornografiji in dostopu do nje ter s tem povezani škodi, vključno z raziskavami vzorcev izpostavljenosti in dostopa, spreminjajočih se načinov izpostavljanja otrok ter povezav med različnimi akterji v spletnem pornografskem sistemu, ki otrokom omogoča dostop do nje. To bi moralo vključevati spolno razčlenjene podatke spletnih podjetij, ki mladim posredujejo pornografijo, kot so število uporabnikov med mladimi/otroki, njihova starost, ukrepi za preverjanje starosti, vzorci dostopa in izpostavljenosti ter kako algoritmi in roboti vplivajo na vzorce gledanja otrok in jih oblikujejo;
- podpirajo raziskave, ki se osredotočajo na razumevanje škode, ki jo pornografija povzroča dečkom, deklicam in ranljivim skupinam otrok ter na učinkovite ukrepe za preprečevanje in zmanjševanje te škode. Takšne raziskave se lahko na primer osredotočijo na izkušnje otrok, ki so socialno in ekonomsko prikrajšani, živijo v izvendružinski oskrbi, so nevrodivergentni, invalidni, nebinarni, avtohtoni in/ali iz migrantskega/begunskega okolja;
- podpirajo razvoj tehnologij za učinkovito preverjanje starosti in drugih varnostnih mehanizmov. To lahko vključuje neposredno podporo, na primer z naročanjem razvoja tehnologij - kot so aplikacije - za doseganje določenih varnostnih rezultatov. Druga možnost je državna podpora z razvojem regulativnih okolij, ki spodbujajo panoge in ponudnike storitev v spletnem okolju, da razvijajo in preizkušajo inovativne tehnologije, ki pomagajo zaščititi otroke pred škodljivimi vplivi spletne pornografije;
- ocenjujejo učinkovitost in morebitne negativne nenamerne posledice, povezane z vsemi ukrepi, namenjenimi preprečevanju škode, ki jo pornografija povzroča otrokom. Raziskava o

učinkovitosti ukrepov za preverjanje starosti bi na primer lahko vključevala oceno, ali ukrepi otroke usmerjajo stran od spletnih mest in storitev, ki so v skladu s predpisi, vendar jih nehote usmerjajo k tistim, ki niso v skladu s predpisi (in bi lahko vsebovale posebno grozljivo vsebino);
- ocenjujejo učinkovitost kampanj in izobraževalnih programov, namenjenih otrokom, staršem in skrbnikom, šolam in drugim strokovnjakom, ter ugotovitve uporabijo za izboljšanje in okrepitev prihodnjih kampanj in programov;
- ocenjujejo učinkovitost strokovnega učenja in podpore, ki je na voljo šolskemu osebju in drugim strokovnjakom, ki delajo z otroki, da bi jih usposobili za zagotavljanje izobraževanja in podpore pri varovanju otrok. Na primer, raziskava, s katero bi ocenili, v kolikšni meri dostop do ustreznega strokovnega učenja in virov podpira učitelje pri posredovanju vsebin, ki obravnavajo vpliv pornografije kot del starosti primerne celostne spolne vzgoje, ter ugotovili morebitne izzive in priložnosti za izboljšave;
- podpirajo raziskave, usmerjene v prihodnost, vključno z raziskovanjem novih in nastajajočih tehnologij, da bodo regulativni okviri in mehanizmi pregona ter kampanje in izobraževalni programi ostali ustrezni in se odzivali na zadnje novosti;
- podpirajo raziskave za boljše poznavanje tega, kako lahko umetna inteligenca prinese nove izzive, ki otrokom olajšajo dostop do pornografije, pa tudi, kako lahko izboljša zaščito otrok pred škodljivimi vplivi pornografije.

Primer: Španski razvoj aplikacije „Digitalna denarnica“ za preverjanje starosti
Španska vlada je v okviru svojih prizadevanj za podporo izvajanju učinkovitega preverjanja starosti izdala tehnično rešitev, ki uporabniku omogoča, da ponudnikom vsebin za odrasle dokaže svojo polnoletnost, hkrati pa ohrani svojo anonimnost. Podpora španske vlade tej inovaciji je pripomogla k napredku praktičnih rešitev za izzive, kot je na primer, kako izvajati zanesljive ukrepe za preverjanje starosti ob hkratnem varovanju zasebnosti in varnosti uporabnikov.

75. **Zaključek:**
Otroci so namerno in nenamerno izpostavljeni spletnim pornografskim vsebinam. Vsebine, ki so jim izpostavljeni, pogosto prikazujejo spolne stereotipe, spolno agresijo in spolno nasilje. Uporaba pornografije med otroki je povezana z vrsto škodljivih posledic, vključno z nasilnim obnašanjem in škodljivim spolnim vedenjem. Nujno je treba preprečiti škodo, ki jo pornografija povzroča otrokom.

76. Za zaščito otrok pred škodljivimi vplivi pornografije ni ene same rešitve. Učinkovit pristop zahteva več dopolnjujočih se strategij, h katerim prispevajo različni deležniki.

77. Države imajo ključno vlogo pri zaščiti otrok pred tveganji, ki jih prinaša izpostavljenost spletnim pornografskim vsebinam. Ukrepi, ki jih lahko sprejmejo države članice, so:
- zagotavljanje proaktivnega, usklajenega in premišljenega vodenja
- vzpostavitev ustreznega zakonodajnega in regulativnega okvira
- izobraževanje in opolnomočenje staršev in drugih skrbnikov
- izobraževanje in opolnomočenje strokovnjakov in drugih pomembnih deležnikov, ki delajo z otroki
- izobraževanje, podpora in zaščita otrok
- podpora organizacijam civilne družbe
- podpora raziskavam in inovacijam
- vzpostavljanje sodelovalnih partnerstev, ki vključujejo mednarodne, nacionalne in lokalne organizacije ter zainteresirane strani za razvoj in izmenjavo virov in orodij za spletno zaščito.

78. Številne države članice, druge države in medvladne organizacije že izvajajo zaščitne ukrepe v skladu s priporočili iz pričujočih smernic. Obstaja veliko priložnosti za razširitev obstoječih prizadevanj, tudi s skupnim učenjem in sodelovanjem med državami.

Priloga 1: Ključne norme in standardi, pomembni za to področje

1. Norme Združenih narodov

79. Vse države članice Sveta Evrope so podpisnice Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah in so zavezane k izvajanju njenih določb ter ravnanju v skladu z njenimi načeli. Poleg tega so splošni komentarji Odbora ZN za otrokove pravice pomembna referenca za države članice pri spoštovanju načel Konvencije, zlasti splošni komentar št. 25 (2021) o otrokovih pravicah v zvezi z digitalnim okoljem. Čeprav jih nekaj še ni ratificiralo izbirnih protokolov h Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah, mora večina držav članic Sveta Evrope razmisliti o izvajanju Protokola o prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji (2000) in Protokola o komunikacijskih postopkih (2011). Ti dokumenti so lahko koristni kot merila uspešnosti in lahko spodbudijo nadaljnji razvoj učinkovitega zakonodajnega okvira.

2. Standardi Sveta Evrope

80. Konvencija Sveta Evrope o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki je temelj vseh standardov in dejavnosti Sveta Evrope, med drugim v členih 2, 3 in 8 varuje otrokovo pravico do življenja brez nasilja, ki jo uveljavlja in dopolnjuje sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice. Druge konvencije, pomembne za to vprašanje, so Konvencija o kibernetski kriminaliteti ali Budimpeštanska konvencija (ETS št. 185), Konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima ali Istanbulska konvencija (ETS št. 210) in Konvencija o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo ali Lanzarotska konvencija (ETS št. 201).

81. 22. člen Lanzarotske konvencije določa, da mora vsaka država podpisnica sprejeti potrebne zakonodajne ali druge ukrepe, s katerimi kot kaznivo dejanje opredeli namerno izpostavljanje otroka, ki še ni dosegel minimalne zakonsko določene starosti za spolne aktivnosti, k opazovanju spolne zlorabe ali spolnih dejanj. Lanzarotski odbor je sprejel tudi različna mnenja, na primer o nagovarjanju otrok v spolne namene prek informacijskih in komunikacijskih tehnologij (mnenje o členu 23 Lanzarotske konvencije) in o uporabi Lanzarotske konvencije za spolna kazniva dejanja zoper otroke, ki jih omogoča uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) (razlagalno mnenje); o slikah in/ali videoposnetkih, ki spodbujajo ali izražajo spolnost otrok, ki jih ustvarijo, delijo in prejmejo otroci (mnenje, sprejeto 6. junija 2019), in poročilo o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo, ki ju omogočajo informacijske in komunikacijske tehnologije, sprejeto 30. marca 2022: V poročilu o spremljanju izvajanja ukrepov na področju informacijskih in komunikacijskih tehnologij: obravnavanje izzivov, ki jih prinašajo spolne slike in/ali videoposnetki, ki jih otroci ustvarijo sami. V razlagalnem mnenju o uporabi Lanzarotske konvencije za kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost otrok, ki se omogočajo z uporabo IKT, je Lanzarotski odbor zlasti menil, da kazniva dejanja ostajajo kazniva ne glede na sredstva, uporabljena za njihovo storitev, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami. To pomeni, da bi moralo biti kaznivo tudi povzročanje, da je otrok priča spolnim dejavnostim na spletu.

82. Cilj Istanbulske konvencije je predvsem zaščititi ženske pred vsemi oblikami nasilja in prispevati k odpravi vseh oblik diskriminacije žensk ter spodbujati vsebinsko enakost med ženskami in moškimi. Natančneje, člena 35 in 36 kriminalizirata fizično nasilje in spolno nasilje, vključno s posilstvom - na podlagi odsotnosti prostovoljne privolitve. V 13. členu je poziv h kampanjam ali programom ozaveščanja, da se poveča ozaveščenost o različnih pojavnih oblikah vseh oblik nasilja nad ženskami, njihovih posledicah za otroke in potrebi po preprečevanju takšnega nasilja. Člen 14 se osredotoča na izobraževanje, pri čemer morajo države pogodbenice vključiti učno gradivo o vprašanjih, kot so enakost med ženskami in moškimi, nestereotipne vloge spolov, medsebojno spoštovanje, nenasilno reševanje konfliktov v medosebnih odnosih, nasilje nad ženskami zaradi spola in pravica do osebne integritete.

83. Svet Evrope je pripravil nezavezujoč pravni dokument, katerega namen je določiti minimalne standarde na področju zaščite otrok, da bi zaščitil njihove pravice na digitalnem področju. To je Priporočilo CM/Rec(2018)7 Odbora ministrov državam članicam o smernicah za spoštovanje, varstvo in uresničevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju.

84. Na pornografijo in tveganja za otroke se nanašajo tudi drugi standardi, in sicer Priporočilo Odbora ministrov CM/Rec(2019)1 o preprečevanju seksizma in boju proti njemu ter smernice o vlogi moških in dečkov v politikah enakosti spolov in politikah boja proti nasilju nad ženskami. Poudarjajo, da je treba razvijati kritično mišljenje za preprečevanje seksizma, tudi v pornografiji, ter uvesti ukrepe in orodja, ki bodo izboljšali usposobljenost staršev za spopadanje s kibernetskim seksizmom in internetno pornografijo.

85. Priporočilo CM/Rec(2009)10 o političnih smernicah Sveta Evrope o celostnih nacionalnih strategijah za zaščito otrok pred nasiljem daje smernice vsem ustreznim nacionalnim zainteresiranim deležnikom, da v nacionalnem okviru za zaščito otrok oblikujejo celostno politiko zaščite in varnosti. To vključuje zaščito otrok pred škodljivimi medijskimi vsebinami in prikazovanjem nasilja (§ 4.3). Dodatni viri vključujejo Priporočila Odbora ministrov CM/Rec(2009)5 o ukrepih za zaščito otrok pred škodljivimi vsebinami in vedenjem ter za spodbujanje njihovega dejavnega sodelovanja v novem informacijskem in komunikacijskem okolju ter CM/Rec(2008)6 o ukrepih za spodbujanje spoštovanja svobode izražanja in obveščanja v zvezi z internetnimi filtri.

86. Vprašanja, ki jih odpira gledanje pornografskih vsebin na spletu s strani otrok, so povezana z več strateškimi cilji Strategije Sveta Evrope za otrokove pravice (2022-2027). Izpostavljenost otrok pornografiji je v nasprotju s ciljem 1 strategije, ki je zagotoviti življenje brez nasilja za vse otroke. Poleg tega cilj 3 strategije, ki je namenjen zagotavljanju varne uporabe tehnologij, poziva k uvedbi ukrepov za zagotavljanje varnega spletnega okolja in zaščito otrok pred zgodnjo in nenadzorovano izpostavljenostjo tovrstnim vsebinam.
vsebinam
87. Parlamentarna skupščina Sveta Evrope (PACE) je tveganja pornografije za otroke opredelila tudi v poročilu o Vidikih spola in posledicah pornografije za človekove pravice, sprejetem leta 2021. PACE v svoji resoluciji poziva k celostni spolni vzgoji v šolah, ki naj postane *„glavni vir informacij o spolnosti za mlade“*, s čimer bi pomagala preprečiti širjenje nezanesljivih in potencialno škodljivih informacij prek pornografije. V poročilu, sprejetem 19. aprila 2024, o zaščiti otrok pred spletnim nasiljem je še poudarjeno, da je treba *"pornografijo razumeti kot vprašanje javnega zdravja, za katerega so države odgovorne, da sprejmejo ustrezne ukrepe, vključno z ukrepi za izobraževanje in ozaveščanje. Minimalni standard za zaščito otrok bi morala biti obveznost preverjanja starosti na spletnih straneh"*.

88. Evropski avdiovizualni observatorij je izdal poročilo o „zaščiti mladoletnikov na platformah za izmenjavo videov: preverjanje starosti in starševski nadzor“, ki s primerjalno analizo približno tridesetih evropskih držav izpostavlja izzive zaščite mladoletnikov oseb na platformah za izmenjavo videov. Na podlagi poročila in dodatnih raziskav je Evropski avdiovizualni observatorij septembra 2024 izdal publikacijo „Varni zasloni: zaščita mladoletnikov na spletu“, ki predstavlja zgoščen pregled stanja.

3. Okvir EU, ki velja za države članice EU

89. Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah (Direktiva (EU) 2018/1808 Evropskega parlamenta in Sveta EU) z dne 14. novembra 2018 določa, da morajo platforme za izmenjavo videoposnetkov otroke zaščititi pred gradivom, ki bi lahko škodovalo njihovemu telesnemu, duševnemu ali moralnemu razvoju. Direktiva je pomembno vplivala na ureditev avdiovizualnih medijskih storitev v državah članicah EU, čeprav te trenutno težko vzpostavijo in izvajajo instrument, ki bi bil posebej namenjen urejanju vsebin in reševanju vprašanja preverjanja starosti. Nacionalna zakonodaja, ki izvaja direktivo in/ali si prizadeva za izvajanje njenih obveznosti, tudi v zvezi z dostopom otrok do pornografije, vključuje instrumente, kot sta francoski zakon št. 2024-449 z dne 21. maja 2024, namenjen varovanju in urejanju digitalnega prostora[70], ali irski Zakonik o varnosti na spletu, ki predvideva zahteve za preverjanje starosti.

90. Zakon EU o digitalnih storitvah („DSA“, Uredba (EU) 2022/2065) kot enega svojih glavnih ciljev navaja zaščito mladoletnikov. Med drugim določa, da „spletne platforme, dostopne mladoletnikom, uvedejo ustrezne in sorazmerne ukrepe za zagotovitev visoke ravni zasebnosti, varnosti in zaščite mladoletnikov“ (člen 28.1). DSA navaja tudi preverjanje starosti kot enega od možnih blažilnih ukrepov, ki jih lahko uvedejo zelo velike spletne platforme, da bi zmanjšale tveganja, ki jih njihove storitve predstavljajo za otrokove pravice (člen 35.1(j)), in določa, da je treba razviti tehnične standarde za ciljno usmerjene ukrepe za zaščito mladoletnikov na spletu (člen 44.1(j)).

91. Evropska komisija trenutno pripravlja smernice za nadaljnjo opredelitev posebnih ukrepov za zaščito mladoletnikov na spletu, pri čemer upošteva stališča in predloge organizacij civilne družbe z ožjo skupino Evropskega parlamenta za otrokove pravice, na podlagi obstoječih najboljših praks in prostovoljnih ukrepov na ravni držav članic[71], pa tudi najvišjih razpoložljivih standardov, kot je Delavniški sporazum CEN-CENELEC 18016 Okvir ustreznih digitalnih storitev za starost. Komisija je objavila tudi raziskovalno poročilo o tehničnih rešitvah za preverjanje starosti: Prikaz tipologij in zahtev za preverjanje starosti | Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope.

92. Splošna uredba o varstvu podatkov (GDPR, Uredba (EU) 2016/679) prav tako zahteva uporabo preverjanja starosti in soglasja staršev, o dodatnih zahtevah glede potrebe po preverjanju starosti za zaščito otrok pred tveganjem zlorabe, ki jo doživljajo zaradi spletnih storitev in izdelkov, pa se razpravlja v okviru pogajanj o uredbi EU o določitvi pravil za preprečevanje spolne zlorabe otrok in boj proti njej.

[70] Loi n° 2024-449 du 21 mai 2024 visant à sécuriser et à réguler l'espace numérique

[71] Na primer The Irish Fundamentals for a Child-Oriented Approach to Data Processing, the Dutch Children's Code (https://codevoorkinderrechten.nl/), the Swedish guide on the rights of children and young people on digital platforms, the French CNIL Recommendations, the UK ICO's Children's Code, or the concept of personal integrity of minors in the German Youth Protection Act.

Priloga 2: Bibliografija

1. UNESCO. International technical guidance on sexuality education: An evidence-informed approach. Paris: UNESCO Publishing; 2018.
2. eSafety Commissioner. Roadmap for age verification and complementary measures to prevent and mitigate harms to children from online pornography. eSafety Commissioner; 2023 March.
3. Pornhub. The 2019 Year in Review: Pornhub; 2019
4. eSafety Commissioner. Accidental, unsolicited and in your face. Young people's encounters with online pornography: a matter of platform responsibility, education and choice. Canberra: Office of the eSafety Commissioner; 2023.
5. de Souza R. 'A lot of it is actually just abuse': Young people and pornography. London: Children's Commissioner for England; 2023.
6. Dwulit AD, Rzymski P. Prevalence, patterns and self-perceived effects of pornography consumption in polish university students: A cross-sectional study. International journal of environmental research and public health. 2019;16(10):1861.
7. Smahel D, Machackova H, Mascheroni G, Dedkova L, Staksrud E, Ólafsson K, et al. EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. 2020.
8. Horvath MA, Alys L, Massey K, Pina A, Scally M, Adler JR. "Basically...porn is everywhere": A rapid evidence assessment on the effects that access and exposure to pornography have on children and young people. London: Office of the Children's Commissioner, UK; 2013.
9. Crabbe M, Flood M, Adams K. Pornography exposure and access among young Australians: a cross-sectional study. Australian and New Zealand journal of public health. 2024:100135.
10. Martellozzo E, Monaghan A, Adler JR, Davidson J, Leyva R, Horvath MA. "I wasn't sure it was normal to watch it…" A quantitative and qualitative examination of the impact of online pornography on the values, attitudes, beliefs and behaviours of children and young people. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC) and the Children's Commissioner for England; 2016.
11. Henry C, Talbot H. The complexities of young New Zealanders' use and perceptions of pornography: a quantitative survey in context. Porn Studies. 2019;6(4):391-410.
12. Tsaliki L. Playing with porn: Greek children's explorations in pornography. Sex Education. 2011;11(3):293-302.
13. Flood M. Young men using pornography. In: Boyle K, editor. Everyday pornography. Oxon: Routledge; 2010. p. 164-78.
14. Séguin LJ, Rodrigue C, Lavigne J. Consuming ecstasy: Representations of male and female orgasm in mainstream pornography. The Journal of Sex Research. 2018;55(3):348-56.
15. Tarrant S. The pornography industry: What everyone needs to know: Oxford University Press; 2016.
16. Ogas O, Gaddam S. A billion wicked thoughts: What the world's largest experiment reveals about human desire: Dutton/Penguin Books; 2011.
17. Fritz N, Malic V, Paul B, Zhou Y. A Descriptive Analysis of the Types, Targets, and Relative Frequency of Aggression in Mainstream Pornography. Archives of Sexual Behavior. 2020:1-13.
18. Carrotte ER, Davis AC, Lim MS. Sexual behaviors and violence in pornography: systematic review and narrative synthesis of video content analyses. Journal of medical internet research. 2020;22(5):e16702.
19. Gorman S, Monk-Turner E, Fish JN. Free adult Internet web sites: How prevalent are degrading acts? Gender Issues. 2010;27(3-4):131-45.
20. Klaassen MJE, Peter J. Gender (In)equality in Internet Pornography: A Content Analysis of Popular Pornographic Internet Videos. The Journal of Sex Research. 2015;52(7):721-35.
21. Willis M, Canan SN, Jozkowski KN, Bridges AJ. Sexual consent communication in best-selling pornography films: A content analysis. The Journal of Sex Research. 2020;57(1):52-63.

22. Seida K, Shor E. Aggression and pleasure in opposite-sex and same-sex mainstream online pornography: A comparative content analysis of dyadic scenes. The Journal of Sex Research. 2021;58(3):292-304.
23. Burke NB. Straight-acting: Gay pornography, heterosexuality, and hegemonic masculinity. Porn Studies. 2016;3(3):238-54.
24. Young DR. Gag the Fag, or tops and bottoms, persons and things. Porn Studies. 2017;4(2):176-92.
25. Talbot H. Breaking Down Porn: A Classification Office Analysis of Commonly Viewed Pornography in NZ. 2019.
26. Vera-Gray F, McGlynn C, Kureshi I, Butterby K. Sexual violence as a sexual script in mainstream online pornography. The British Journal of Criminology. 2021;61(5):1243-60.
27. Peters EM, Morrison T, McDermott DT, Bishop C, Kiss M. Age is in the eye of the beholder: Examining the cues employed to construct the illusion of youth in teen pornography. Sexuality & Culture. 2014;18:527-46.
28. Dines G. Childified women: How the mainstream porn industry sells child pornography to men. In: Olfman S, editor. The sexualization of childhood. Westport, CT: Praeger; 2009. p. 121-42.
29. Jensen RE. A content analysis of youth sexualized language and imagery in adult film packaging, 1995–2007. Journal of Children and Media. 2010;4(4):371-86.
30. Miller DJ, McBain KA. The content of contemporary, mainstream pornography: A literature review of content analytic studies. American Journal of Sexuality Education. 2022;17(2):219-56.
31. Kristof N. The children of Pornhub: Why does Canada allow this company to profit off videos of exploitation and assault? The New York Times. 2020 4 December.
32. Zhou Y, Paul B. Lotus blossom or dragon lady: A content analysis of "Asian women" online pornography. Sexuality & Culture. 2016;20(4):1083-100.
33. Johnson JA. Digital Pornography and Everyday Life. In: Rohlinger DA, Sobeiraj S, editors. The Oxford Handbook of Digital Media Sociology. Oxford Handbooks: Oxford University Press; 2020. p. 269-90.
34. Bridges AJ. Pornography and sexual assault. Handbook of sexual assault and sexual assault prevention. 2019:129-49.
35. Tydén T, Rogala C. Sexual behaviour among young men in Sweden and the impact of pornography. International Journal of STD & AIDS. 2004;15(9):590-3.
36. Office of Film and Literature Classification. NZ and Porn: Research findings of a survey on how and why young New Zealanders view online pornography. Wellington, NZ: Office of Film and Literature Classification; 2018.
37. Häggström-Nordin E, Tydén T, Hanson U, Larsson M. Experiences of and attitudes towards pornography among a group of Swedish high school students. The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care. 2009;14(4):277-84.
38. Mattebo M, Larsson M, Tydén T, Olsson T, Häggström-Nordin E. Hercules and Barbie? Reflections on the influence of pornography and its spread in the media and society in groups of adolescents in Sweden. The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care. 2012;17(1):40-9.
39. Our Watch. Pornography, young people and preventing violence against women background paper. Melbourne: Our Watch; 2020.
40. Robb MB, Mann S. Teens and pornography. San Francisco, California: Common Sense; 2023.
41. Doornwaard SM, den Boer F, Vanwesenbeeck I, van Nijnatten CH, Ter Bogt TF, van den Eijnden RJ. Dutch adolescents' motives, perceptions, and reflections toward sex-related internet use: Results of a web-based focus-group study. The Journal of Sex Research.
2017;54(8):1038-50.
42. Arrington-Sanders R, Harper GW, Morgan A, Ogunbajo A, Trent M, Fortenberry JD. The role of sexually explicit material in the sexual development of same-sex-attracted Black adolescent males. Archives of sexual behavior. 2015;44(3):597-608.

43. Bőthe B, Vaillancourt-Morel M-P, Bergeron S, Demetrovics Z. Problematic and non-problematic pornography use among LGBTQ adolescents: A systematic literature review. Current Addiction Reports. 2019;6:478-94.
44. Harvey P. Let's talk about porn: The perceived effect of online mainstream pornography on LGBTQ youth. Gender, sexuality and race in the digital age. 2020:31-52.
45. McCormack M, Wignall L. Enjoyment, exploration and education: Understanding the consumption of pornography among young men with non-exclusive sexual orientations. Sociology. 2017;51(5):975-91.
46. Widman L, Javidi H, Maheux AJ, Evans R, Nesi J, Choukas-Bradley S. Sexual communication in the digital age: Adolescent sexual communication with parents and friends about sexting, pornography, and starting relationships online. Sexuality & Culture. 2021;25(6):2092-109.
47. Smith M. Youth viewing sexually explicit material online: Addressing the elephant on the screen. Sexuality Research and Social Policy. 2013;10:62-75.
48. Crabbe M, Flood M. School-Based Education to Address Pornography's Influence on Young People: A Proposed Practice Framework. American Journal of Sexuality Education. 2021:1-46.
49. Brown JD, L'Engle KL. X-rated: Sexual attitudes and behaviors associated with US early adolescents' exposure to sexually explicit media. Communication Research. 2009;36(1):129-51.
50. Peter J, Valkenburg PM. The influence of sexually explicit internet material and peers on stereotypical beliefs about women's sexual roles: Similarities and differences between adolescents and adults. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking. 2011;14(9):511-7.
51. Peter J, Valkenburg PM. Processes underlying the effects of adolescents' use of sexually explicit internet material: The role of perceived realism. Communication Research. 2010;37(3):375-99.
52. Wright PJ, Funk M. Pornography consumption and opposition to affirmative action for women: A prospective study. Psychology of Women Quarterly. 2014;38(2):208-21.
53. Wright PJ, Bae S. A national prospective study of pornography consumption and gendered attitudes toward women. Sexuality & Culture. 2015;19(3):444-63.
54. Hald GM, Malamuth NN, Lange T. Pornography and sexist attitudes among heterosexuals. Journal of Communication. 2013;63(4):638-60.
55. Lim MS, Agius PA, Carrotte ER, Vella AM, Hellard ME. Young Australians' use of pornography and associations with sexual risk behaviours. Australian and New Zealand Journal of Public Health. 2017;41(4):438-43.
56. Wright PJ, Herbenick D, Tokunaga RS. Pornography consumption and sexual choking: An evaluation of theoretical mechanisms. Health Communication. 2021:1-12.
57. Malamuth N, Addison T, Koss M. Pornography and sexual aggression: Are there reliable effects and can we understand them? Annual Review of Sex Research. 2000;11:26-91.
58. Wright PJ, Tokunaga RS, Kraus A. A meta-analysis of pornography consumption and actual acts of sexual aggression in general population studies. Journal of Communication. 2015:1-23.
59. Rostad WL, Gittins-Stone D, Huntington C, Rizzo CJ, Pearlman D, Orchowski L. The association between exposure to violent pornography and teen dating violence in grade 10 high school students. Archives of Sexual Behavior. 2019;48(7):2137-47.
60. Chang F-C, Chiu C-H, Miao N-F, Chen P-H, Lee C-M, Chiang J-T. Predictors of unwanted exposure to online pornography and online sexual solicitation of youth. Journal of Health Psychology. 2016;21(6):1107-18.
61. Kennair LEO, Bendixen M. Sociosexuality as predictor of sexual harassment and coercion in female and male high school students. Evolution and Human Behavior. 2012;33(5):479-90.
62. Bonino S, Ciairano S, Rabaglietti E, Cattelino E. Use of pornography and self-reported engagement in sexual violence among adolescents. European Journal of Developmental Psychology. 2006;3(3):265 - 88.
63. Stanley N, Barter C, Wood M, Aghtaie N, Larkins C, Lanau A, et al. Pornography, sexual coercion and abuse and sexting in young people's intimate relationships: A European study. Journal of Interpersonal Violence. 2018;33(19):2919-44.
64. D'Abreu LCF, Krahé B. Predicting sexual aggression in male college students in Brazil. Psychology of Men & Masculinity. 2014;15(2):152.

65. Ybarra ML, Mitchell KJ, Hamburger M, Diener-West M, Leaf PJ. X-rated material and perpetration of sexually aggressive behavior among children and adolescents: is there a link? Aggressive Behavior. 2011;37(1):1-18.
66. Ybarra ML, Thompson RE. Predicting the emergence of sexual violence in adolescence. Prevention science. 2018;19(4):403-15.
67. Rothman EF, Adhia A. Adolescent pornography use and dating violence among a sample of primarily black and Hispanic, urban-residing, underage youth. Journal of Behavioural Sciences. 2016;6(1).
68. Marston C, Lewis R. Anal heterosex among young people and implications for health promotion: a qualitative study in the UK. BMJ open. 2014;4(8):e004996.
69. Rothman EF, Kaczmarsky C, Burke N, Jansen E, Baughman A. "Without porn … I wouldn't know half the things I know now": A qualitative study of pornography use among a sample of urban, low-income, black and Hispanic youth. The Journal of Sex Research. 2015;52(7):736-46.
70. de Souza R. Evidence on pornography's influence on harmful sexual behaviour among children. London: Children's Commissioner for England; 2023.
71. McKibbin G. "I knew it was wrong but I couldn't stop it": Young people talk about the prevention of sexually abusive behaviour. Unpublished doctoral dissertation: University of Melbourne; 2016.
72. McKibbin G, Humphreys C, Hamilton B. "Talking about child sexual abuse would have helped me": Young people who sexually abused reflect on preventing harmful sexual behavior. Child Abuse & Neglect. 2017;70:210-21.
73. Tokunaga RS, Wright PJ, Vangeel L. Is pornography consumption a risk factor for condomless sex? Human Communication Research. 2020;46(2-3):273-99.
74. Peter J, Valkenburg PM. Adolescents and pornography: A review of 20 years of research. The Journal of Sex Research. 2016;53(4-5):509-31.
75. Goldsmith K, Dunkley CR, Dang SS, Gorzalka BB. Pornography consumption and its association with sexual concerns and expectations among young men and women. The Canadian Journal of Human Sexuality. 2017;26(2):151-62.
76. Tylka TL, Van Diest AMK. You looking at her "hot" body may not be "cool" for me: Integrating male partners' pornography use into objectification theory for women. [References]. Psychology of Women Quarterly. 2015;39(1):67-84.
77. Ashton S, McDonald K, Kirkman M. Pornography and women's sexual pleasure: Accounts from young women in Australia. Feminism & Psychology. 2019;29(3):409-32.
78. Litsou K, Byron P, McKee A, Ingham R. Learning from pornography: results of a mixed methods systematic review. Sex Education. 2020:1-17.
79. Tholander M, Johansson S, Thunell K, Dahlström Ö. Traces of pornography: Shame, scripted action, and agency in narratives of young Swedish women. Sexuality & Culture. 2022;26(5):1819-39.
80. Peter J, Valkenburg PM. Adolescents' exposure to sexually explicit internet material and notions of women as sex objects: Assessing causality and underlying processes. Journal of Communication. 2009;59(3):407-33.
81. Ward LM, Vandenbosch L, Eggermont S. The impact of men's magazines on adolescent boys' objectification and courtship beliefs. Journal of Adolescence. 2015;39:49-58.
82. Wright PJ, Tokunaga RS. Men's objectifying media consumption, objectification of women, and attitudes supportive of violence against women. Archives of Sexual Behavior. 2016;45(4):955-64.
83. Omori K, Zhang YB, Allen M, Ota H, Imamura M. Japanese college students' media exposure to sexually explicit materials, perceptions of women, and sexually permissive attitudes. Journal of Intercultural Communication Research. 2011;40(2):93-110.
84. eSafety Commissioner. Safety by Design Overview. Office of the eSafety Commissioner; 2019 May 2019.
85. esafety Commissioner. Safety by Design: Office of the eSafety Commissioner; 2024 [updated 22/04/2024.
86. UK Information Commissioner's Office, Ofcom. Families' attitudes towards age assurance. Revealing Reality; 2022.

87. Rothman EF, Adhia A, Christensen TT, Paruk J, Alder J, Daley N. A Pornography Literacy Class for Youth: Results of a Feasibility and Efficacy Pilot Study. American Journal of Sexuality Education. 2018;13(1):1-17.
88. Rothman EF, Daley N, Alder J. A Pornography Literacy Program for Adolescents. American journal of public health. 2020;110(2):e1.
89. Vandenbosch L, van Oosten JM. The relationship between online pornography and the sexual objectification of women: The attenuating role of porn literacy education. Journal of Communication. 2017;67(6):1015-36.
90. Future of Sex Education Initiative. National Sex Education Standards: Core Content and Skills, K-12. Second ed: Future of Sex Initiative; 2020.
91. U.K. Department for Education. Relationships education, relationships and sex education (RSE) and health education statutory guidance for governing bodies, proprietors, head teachers, principals, senior leadership teams, teachers. London, United Kingdom: U.K. Department for Education; 2019.
92. Stoilova, M., Bulger, M., & Livingstone, S. Do parental control tools fulfil family expectations for child protection? A rapid evidence review of the contexts and outcomes of use. Journal of Children and Media, 2023 18(1), 29–49. https://doi.org/10.1080/17482798.2023.2265512
93. Hackett S. Sexual violence and harmful sexual behaviour displayed by children: Nature, causes, consequences and responses. 2020, revised 2024. See also de Souza R. Evidence on pornography's influence on harmful sexual behaviour among children. London: Children's Commissioner for England; 2023.